

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra informačních technologií

Bakalářská práce

Děti na internetu a nebezpečí s tím spojená

Veronika PECKOVÁ

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Děti na internetu a nebezpečí s tím spojená" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne datum odevzdání _____

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce, RNDr. Dagmar Brechlerové, Ph.D., za cenné rady, podněty, připomínky, vstřícnost a laskavost. Děkuji PhDr. Zdeňku M. Zálišovi a Mgr. Janě Brandejsové za přínosné konzultace. Dále děkuji Ing. Sylvě Vinklové, která na vybrané ZŠ pracuje jako Metodik primární prevence, za výbornou spolupráci. Děkuji respondentům za ochotu podělit se o své zkušenosti.

Děti na internetu a nebezpečí s tím spojená

Children on the Internet and the dangers associated with it

Souhrn

Bakalářská práce „Děti na internetu a nebezpečí s tím spojená“ se zaměřuje na nebezpečí, se kterými se mohou děti, při neopatrném zacházení s internetem, setkat. První část práce se zabývá teoretickým vysvětlením jednotlivých pojmů, charakteristikou obětí, popisem nejúčinnější obrany a na závěr konkrétní případy uvedených rizik. Analytická část obsahuje informace o zvolené metodologii a samotné výsledky provedeného výzkumu. Cílem byla snaha zjistit, zda jsou děti dostatečně informovány o nebezpečích na internetu jak od rodičů, tak od pedagogických zařízení.

Summary

Bachelor thesis "Children on the Internet and danger associated" is aiming for danger which children can encounter when using Internet. First part of the thesis is dedicated to theoretical explanation of definitions, victim characterisation, description of the best prevention and defence and case examples at the end of the thesis. Second part is analytical and includes information about chosen methodology and results of research made. Goal of the Bachelor thesis was to find out if children are informed enough about Danger associated with using of Internet by parents and/or from pedagogice facilities.

Klíčová slova: Kyberšikana, šikana, kyberstalking, kybergrooming, děti, prevence, happy slapping, nebezpečí, internet

Keywords: Cyberbullying, bullying, cyberstalking, kybergrooming, children, prevention, happy slapping, danger, interenet

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Cíl práce a metodika	6
2.1	Cíl práce	6
2.2	Metodika	6
3	Přehled řešené problematiky.....	7
3.1	Děti a internet.....	7
3.2	Nebezpečí a internet.....	8
3.3	Riziková prostředí na internetu.....	8
3.3.1	Sociální sítě.....	8
3.3.2	Webová úložiště dat.....	10
3.4	Kyberšikana	11
3.4.1	Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou	11
3.4.2	Jak se liší kyberšikana od šikany psychické	12
3.4.3	Prevence kyberšikany	13
3.4.4	Jak reagovat	14
3.4.5	Právo a právní následky	15
3.4.6	Metodický pokyn MŠMT	15
3.4.7	Konkrétní případy kyberšikany	17
3.5	Kybergrooming	17
3.5.1	Kde se s kybergroomingem můžete potkat.....	18
3.5.2	Jak manipulace probíhá	18
3.5.3	Základní etapy manipulace	19
3.5.4	Ochrana před kybergroomingem	20
3.5.5	Případy kybergroomingu	20
3.6	Kyberstalking.....	21
3.6.1	Rozdíl mezi stalkingem a kyberstalkingem	21
3.6.2	Základní projevy stalkingu	22
3.6.3	Základní typologie stalkera (P.E. Mullen).....	22
3.6.4	Oběti stalkingu.....	23
3.6.5	Jak se bránit	24
3.6.6	Právní rámec stalkingu.....	25

3.7	Happy Slapping.....	26
3.7.1	Happy slapping jako trestná činnost ve světě	26
3.7.2	Happy slapping jako trestná činnost v ČR.....	27
3.7.3	Jaký je důvod pořizování záznamů?	27
3.7.4	Konkrétní případy Happy slappingu.....	28
4	Analytická část.....	29
4.1	Úvod do problematiky	29
4.2	Základní škola ve středních Čechách.....	30
4.2.1	Aktivity v oblasti negativních sociálně patologických jevů	30
4.2.2	Metody při realizaci prevence.....	31
4.2.3	Postupy řešení šikanování.....	31
4.3	Použité dotazníky a jejich popis	32
4.3.1	Dotazník pro rodiče	32
4.3.2	Dotazník pro děti	33
5	Zhodnocení výsledků	34
5.1	Dotazník pro rodiče	34
5.2	Dotazník pro děti	36
6	Závěr	38
6.1	Hypotéza č. 1 – Informovanost dětí.....	38
6.2	Hypotéza č. 2 – Informovanost rodičů.....	38
6.3	Hypotéza č. 3 – Preventivní program základní školy	39
7	Seznam použitých zdrojů.....	40

1 Úvod

Jako téma bakalářské práce byla zvolena problematika „Děti na internetu a nebezpečí s tím spojená“.

V naší společnosti dochází každý den ke stále většímu rozmachu informačních a komunikačních technologií. S tímto jevem se zároveň pojí pokles věku uživatelů internetu a mobilních telefonů. Téměř každé dítě v dnešní době vlastní mobilní telefon a má přístup k internetu. Díky všem těmto výhodám moderní doby mají děti téměř neomezený přísun informací, ale otázkou je, jestli s těmito výhodami umí správně zacházet. Vědí děti, co všechno jim na internetu hrozí, pokud se nebudou chovat zodpovědně? A tak bychom mohli přidávat další a další otázky. Vědí děti, co je to zodpovědné chování? Dávají jim rodiče, škola a společnost správný příklad? Dostávají dostatečné informace o prevenci, ať už od rodičů nebo od svých pedagogů?

Já osobně jsem si dané téma zvolila proto, abych zjistila, jestli existují preventivní zásady, které by dětem mohly být předávány. O nebezpečích, která na internetu hrozí, o tom, jak mají být děti na internetu opatrné, je třeba s nimi často hovořit, ale samozřejmě úměrně jejich věku.

Možností, jak zneužít informační technologie, je celá řada.

V médiích se nejčastěji setkáváme s pojmem šikana. Šikana je častý problém, i když si to většina lidí nepřipouští. S rozvojem informačních technologií se agresorům usnadnila cesta k týrání oběti. Tento jev se nazývá kyberšikana. Je podstatně snazší trápit svou oběť ve virtuálním světě, než ve světě reálném, díky anonymitě jakou internet poskytuje.

Kyberšikana není jediným nebezpečím, se kterým se děti na internetu mohou setkat. Dalším nebezpečím, se kterým mohou děti přijít do styku, je neméně nebezpečný kybergrooming. V době používání sociálních sítí a komunikačních programů je velmi důležité o něm dostatečně informovat.

Díky rozvoji sociálních sítí je v textu poukázáno na důležitost prevence a na rizika spojená s jejich používáním. Důraz je kladen na způsob, jakým se děti mohou bránit a jak mají předcházet problémům, do kterých by se mohly neopatrným chováním dostat. Současně text obsahuje řadu upozornění pro rodiče, aby si uvědomili, jak je důležité s dětmi o internetu mluvit a sdělit jim tu nejdůležitější informaci pro komunikaci pomocí

sociálních sítí, nebo různých komunikačních programů: „**Nikdy nevíte, kdo je na druhé straně, pokud Vás kontaktuje někdo neznámý!!!**“.

Kapitola Přehled řešené problematiky byla rozdělena do 9 hlavních částí, kde jsou vysvětleny základní pojmy: kyberšikana, šikana obecně, kybergrooming, kyberstalking, happy slapping. Práce je zaměřená na konkrétní typy internetových nebezpečí a jsou v ní také konkrétně popsáni samotní protagonisté. Závěr studie o kyberšikaně je zaměřen hlavně na prevenci a léčbu již postižených skupin. Dále jsou zde vysvětleny i další základní pojmy jako např. kybergrooming, kyberstalking...

Stěžejní otázkou prezentovaného výzkumu je: „Jsou děti dostatečně opatrné při používání internetu?“. Pro výzkum byly vybrány děti z prvního stupně základní školy.

Aby výsledky výzkumu byly co nejobjektivnější, byla pro sbírání informací zvolena dotazníková metoda a forma nestandardizovaných rozhovorů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tématem bakalářské práce je přiblížit problematiku vzdělávání dětí na základních školách, ohledně bezpečného chování na internetu. Cílem je poskytnout informace o různých typech nebezpečí, se kterými se při neopatrném zacházení mohou děti setkat. Podstatou je poskytnout teoretický přehled o konkrétních hrozbách.

2.2 Metodika

Metodika řešené problematiky bude vycházet z informací získaných ze studia odborné literatury a zároveň poznatků z praxe. Pro získání potřebných údajů budou využity dvě metody a to:

- dotazníková technika,
- forma nestandardizovaných rozhovorů.

Dotazníky použité pro výzkum jsou dvojího typu:

- dotazník pro děti,
- dotazník pro rodiče.

Nestandardizovaný rozhovor zjednodušuje formální stránku věci. Umožňuje vyloučit některé chyby, jež mohou vzniknout špatným porozuměním dotazovaného položené otázce. Tento typ rozhovoru je nutné si předem velice dobře rozmyslet a připravit. Úkolem nestandardizovaného rozhovoru je tedy získat prohlubující kvalitativní materiál, který tazateli umožní proniknutí do konkrétních okolností. Na základě zjištěných výsledků bude proveden rozbor, který poukáže na některé zjištěné nedostatky a podá návrhy na jejich zlepšení.

3 Přehled řešené problematiky

3.1 Děti a internet

V dnešní době tráví děti u internetu stále více svého volného času. V posledních několika letech se internet stal důležitou součástí jejich života. První zkušenosti s počítači začínají získávat již v předškolním věku. Co se týče možností internetu, většina dětí ho poznává obvykle ve věku do deseti let. Děti se stávají uživateli nejen na základě úrovně svého duševního rozvoje, ale také podle stupně přizpůsobení obsahu webových stránek dané věkové kategorii. (Hrazdila, 2003)

Podle evropského šetření je užívání internetu pevnou součástí života pro děti od devíti do šestnácti let. V tomto výzkumu bylo zjištěno, že děti v tomto věkovém rozpětí používají internet v 93%. Jejich průměrný věk při prvním seznámení s internetem se pohybuje od sedmi do osmi let. Nejčastěji děti používají internet doma (87%), na druhém místě je škola (63%). (Görzig, 2011)

Nejčastější činností, kterou se děti ve věku do deseti let na internetu zabývají, jsou bezpochyby hry. Virtuální prostředí jim nabízí celou řadu. Existují herní servery, na kterých děti mohou hrát online hry. Dále používají internet hlavně na přípravu do školy, na sledování videí a další velmi oblíbenou činností je komunikace pomocí rychlých zpráv a emailů.

Se všemi možnostmi, které internet a nové technologie přináší, jdou ruku v ruce také nová rizika. Těmi jsou právě mladí uživatelé nejvíce ohroženi. Rychle se naučí technologie ovládat, ale ve větší části jim chybí základní opatrnost, se kterou by měly k internetu přistupovat. (Bezpečně-online, 2011)

3.2 Nebezpečí a internet

Pocit bezpečí je důležitý pro zdravý psychický rozvoj dětí. Jistota, že se mohou spolehnout na své blízké, je tím, co děti nejvíce potřebují. (Pfeffer, 2003)

Děti, které vyrůstají v harmonickém prostředí, si nebezpečí tolik neuvědomují. A ne jinak je tomu i při používání internetu. Jsou přece doma, kde to znají, tam jim přece nic nehrozí. Co by se jim tak mohlo stát?

I přes zdánlivé bezpečí domova, existují situace, do kterých se mohou děti díky své neopatrnosti dostat. Dospělí si většinou vědí rady s podvodníky, kteří se je snaží podvést, dětem ale chybí zkušenosti, jsou důvěřivé a snadněji podlehnou svodům podvodníka, který se vydává za jejich vrstevníka či kamaráda.

3.3 Riziková prostředí na internetu

Na základě různých analýz a výzkumů, můžeme říci, že mezi nejznámější a nejvíce rizikové prostředí v České republice jsou bezesporu sociální sítě a webová úložiště dat.

3.3.1 Sociální sítě

Sociální sítě a komunitní servery jsou fenoménem dnešního internetu. S nimi přichází nový rozměr komunikace, ale zároveň nové hrozby. Sociální sítě začínají používat stále mladší uživatelé, to co bylo ze začátku zábavou hlavně mladší generace a teenagerů, je v dnešní době atraktivní zábava pro děti již přibližně od devíti let.

Díky všem možnostem, které sociální sítě nabízí, se uživatelé mohou velmi snadno seznámit, podělit se o své zážitky ze života, nebo sdílet obsah svého profilu. Údaje, které o sobě uživatelé uvádí ve svých profilech, sdílejí se všemi svými přáteli. V případě, že jde o otevřenou sociální síť, sdílí informace se všemi ostatními uživateli. Uživatelé sdělují prostřednictvím sociálních sítí osobní a důvěrná data v domněnku, že jsou zcela anonymní, tento pocit je ale veskrze mylný. Falešný pocit anonymity vede ke zveřejňování informací, které jsou velmi snadno zneužitelné. Je důležité si uvědomit, že to, co uživatelé internetu o sobě zveřejní, už nemohou vzít zpět. Z tohoto důvodu by si tedy měli pečlivě rozmyslet, co

o sobě na internetu uvádějí. Každý den je prostřednictvím sociálních sítí ukradeno několik desítek identit. Uživatel často ani nezjistí, že mu identita byla zcizena. (Bezpečný internet, 2010)

Jednou z nejpoužívanějších a nejpoblárnějších sociálních sítí je Facebook. Jen v České republice má více než tři miliony registrovaných uživatelů a každý den k nim přibývají další a další. Jako každá registrace, i tato má samozřejmě svá pravidla, se kterými musí uživatelé při vytváření svého profilu souhlasit. Jednou z podmínek, kterou Facebook vyžaduje, je věk vyšší než 13 let. (Facebook, 2011)

Podle posledních šetření, je toto pravidlo registrace často porušováno. Ve věkové skupině od 9 – 12 let mají svůj profil na Facebooku přibližně dvě pětiny dětí. Podle prohlášení, které vydal Mark Zuckerberg (zakladatel Facebooku), brání připojení uživatelům mladším 13 let na Facebook vládní regulace – ve Spojených státech je to zákon s názvem Children's Online Protection Act. (Paleček, 2011)

3.3.1.1 Children's Online Protection Act

V tomto zákoně jsou přesně definována práva a povinnosti, které se pojí s užíváním internetu. Zákon Children's Online Protection Act z roku 1998 přesně definuje pojmy, kdo je kdo. Dítě je osoba mladší 13 let, rodič je ten, kdo je zákonným zástupcem. Provozovatelem je každá osoba, která provozuje internetové stránky, nebo on-line služby zřízené pro obchodní účely, jejichž jménem jsou shromažďována nebo zachována osobní data, nebo údaje. Z tohoto postavení plynou nařízení, kterými je nutné se řídit. Tento zákon umožňuje jakousi teoretickou možnost, aby si profil založilo i dítě mladší, ale jeho rodiče by museli poslat faxem podepsané prohlášení, že s tímto krokem souhlasí, nebo použít k ověření svou kreditní kartu. (Federal Trade Commission, 1998)

Pravda ale je, že děti mladší 13 let věku na Facebooku jsou, ne však zcela korektně. Jedinou věcí, která brání registraci mladších uživatelů, je totiž pouze datum narození. A to pro nikoho jistě není problém změnit.

3.3.1.2 Práva a povinnosti na Facebooku

Smlouva, kterou svou registrací zájemce o profil na Facebooku podepisuje a souhlasí s ní, se řídí zákony Spojených států amerických, jak je uvedeno již v úvodu. Hned ze

začátku je zde upozornění na případné odchylky v textu od americké verze, a zároveň je zdůrazněno, že v případě odchylky platí verze uvedená v anglickém jazyce.

Veškeré spory, soudní řízení a žaloby, které vzejdou z používání Facebooku, spadají do jurisdikce USA. Konkrétně se řídí zákony státu Kalifornie, bez ohledu na jakoukoliv kolizi právních ustanovení. Facebook nezaručuje bezpečnost a bezchybnost služby za všech okolností, ani její nepřetržitou funkci a zprošťuje všechny ředitele, referenty, zaměstnance a zástupce zodpovědnosti.

Dalším bodem je „**Zvláštní ustanovení pro uživatele mimo USA**“, ze kterého plyne, že pro uživatele, kteří Facebook používají v jiných zemích než je USA, platí následující ustanovení:

1. Souhlas s přenesením a zpracováním osobních údajů do Spojených států amerických.
2. Některé služby nebo funkce Facebooku nemusí být uživatelům zpřístupněny v některých geografických oblastech. Facebook si vyhrazuje právo vyloučit nebo omezit poskytování služeb na základě uvážení. (Facebook, 2011)

3.3.2 Webová úložiště dat

Dnes již valná většina uživatelů internetu používá nejrůznější webová úložiště. Tyto internetové stránky jsou pro uživatele všech věkových kategorií atraktivní hlavně z důvodu sdílení zajímavých souborů se svými přáteli a známými. Hrdí rodiče se chlubí fotografiemi svých malých ratolestí. Tato chloubka může být zároveň velmi nebezpečná, hlavně v případě, že s pýchou vystavují fotografie nahých dětí. Rodiče si neuvědomují, že snímky může velmi snadno někdo zneužít, a že na síti budou ještě v době, kdy jejich potomek bude dospělý. (Česká televize, 2012)

Těmto problémům se řada webových úložišť snaží zabránit tak, že fotografie nahých dětí v co nejkratší době odstraní ze serveru. Místo fotografie zobrazí informační hlášení o nevhodném obsahu, protože tyto navenek neškodné fotografie mohou velice snadno skončit v katalogu pedofilů.

3.4 Kyberšikana

Pojem kyberšikana pochází z anglického cyberbullying.

Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu. Kyberšikanu v tomto duchu můžeme popsat pomocí základní definice: *Jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii zejména mobil a internet.* (Kolář, 2011, s. 83 – 84)

Podle zkušeností Dr. Michala Koláře je více než pravděpodobné, že pokud ve škole probíhá šikana, probíhá zároveň i v kyberprostoru. Role agresor a oběť zůstávají i v tomto případě zachovány. (Kolář, 2011, s. 84)

Množství prostředků, jak pomocí kyberšikany ublížit, je nevyčerpatelné. Mezi tyto praktiky patří zasilání urážlivých, útočných nebo zstrašujících zpráv, které svým obsahem ponižují, nebo zesměšňují konkrétního jedince. Vytváření webových stránek, kde je oběť urážena a ponižována, pořádání negativních internetových anket. Dalšími příklady kyberšikany jsou například fyzické napadení oběti spojené s natáčením na video, úmyslné provokování a natáčení ponižené oběti. (Nebud' oběť, 2010)

3.4.1 Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou

Rozdíl mezi klasickou šikanou a kyberšikanou spočívá hlavně v tom, že kyberšikana může být podstatně intenzivnější a také mnohem vytrvalejší. Uživatelé informačních technologií mohou dokonce z této nepřímé šikany udělat hromadnou zábavu. Divákem kyberšikany se může stát prakticky kdokoliv na světě, nikdo není výjimkou. Není totiž nic snazšího, než rozesílat zesměšňující fotografie, videa, nenávistné zprávy a jiné nástroje této poněkud nevhodné zábavy, dál a dál. Kyberšikana může tedy mít velmi široké publikum. Útočník nemusí ani oběť trápit opakovaně, stačí jen fotografii nebo video vystavit na web a o šíření se již zvládnou postarat jiní uživatelé. Trauma, které je tímto oběti způsobeno, může mít nedožité následky. V dnešní době je již mnoho případů, kdy oběti tento

extrémní tlak dohnal až k psychickému zhroucení a v některých případech až k sebevraždě. (Pešoutová, 2010, s. 24)

Dalším rozdílem mezi oběma formami je identita útočníka. V případě kyberšikany je útočník většinou skrytý za přezdívkou, tzv. „nickem“. Útočníci speciálně pro tyto případy zřizují např. novou emailovou schránku, nové telefonní číslo, aby jejich totožnost zůstala, co nejvíce utajena. Takto skryti v anonymitě jsou útočníci agresivnější, zákeřnější, krutější a používají metody, které by v případě šikany, kdy je totožnost agresora známá, neuskutečnili. Stejně jako je tomu u původců kyberšikany ani u jejich obětí nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle, postavení či úspěchu mezi spolužáky. V elektronické komunikaci jsou výše uvedené aspekty potlačeny a nemají takový význam, jako pro komunikaci tváří v tvář. Oblíbený spolužák ve škole, který se těší přízni hodně kamarádů, se obětí šikany stane zřídka, ovšem ve světě ICT je stejně zranitelný jako všichni ostatní. Výhrůžným e-mailům a SMS zprávám nezabrání ani sebevíce kamarádů.

Oběti tradiční šikany se často stávají také oběťmi kyberšikany, která v této souvislosti posunula šikanu o krok dál. Tyto děti lze považovat za velmi ohroženou skupinu, neboť vzhledem ke svému slabému sociálnímu postavení ve skupině mají obvykle velmi málo kamarádů, což si často kompenzují navazováním rizikových vztahů na internetu. Stále více se soustředí na budování spíše virtuálních vztahů, než na budování vztahů v reálném životě. Z tohoto důvodu jsou pro ně tyto útoky mnohem bolestnější než pro děti, které vztahy navazují např. v rodině, nebo v kolektivu. (E-besedy, 2010)

3.4.2 Jak se liší kyberšikana od šikany psychické

Charakteristika kyberšikany a běžné psychické šikany je stejná. Týrání je prováděno záměrně, opakovaně, zahrnuje psychické násilí, včetně tzv. symbolické agrese. Na oběti tedy nejsou patrné žádné důkazy fyzického násilí. Toto jednání je zodpovědné za psychická traumata obětí, hluboké rány, které na první pohled nikdo nevidí. Psychická traumata ničí osobnost obětí, vyplouvají na povrch pocity osamělosti, ponížení a bezvýznamnosti. Oběť zažívá jakési vyřazení ze společnosti a to nejen ve společenském životě, ale také v životě virtuálním.

Kde tedy najít hlavní rozdíl? Je možné ho najít hned ve dvou věcech. První rozdíl spočívá hlavně v tom, že tradiční nepřímá šikana probíhá na rozdíl od kyberšikany tváří v tvář.

Děje se tak v přímém kontaktu agresora a oběti, většinou v prostorách školy, případně přímo ve třídě. Kyberšikana může probíhat často i mimo školu, výjimkou není ani bezpečí domova. Rodiče často podléhají dojmu, že doma se jejich dítěti nemůže nic stát, kyberšikana je, ale důkazem, že to není tak úplně pravda. Dalším rozdílem jsou jistě nástroje, pomocí kterých kyberšikana probíhá. Internet a mobilní telefon jsou nepochybně mocnější zbraně, než telefon a dopisy. (Kolář, 2011, s. 86)

3.4.3 Prevence kyberšikany

V současné době neexistuje stoprocentní způsob, jak se před kyberšikanou a jejími útoky bránit. Riziko se dá pouze snížit dodržováním několika základních pravidel:

- **Vždy respektujte ostatní uživatele**
„Nečiň druhým to, co nechceš, aby oni činili tobě“ (Konfucius)
- **Dobře si rozmyslete, co odesíláte a komu**
Buďte opatrní při odesílání jakýchkoliv citlivých informací, ať už se týkají jen vás, vaší rodiny či známých.
- **Nakládejte s vlastním heslem, jako s vlastní životem**
Útočník snadno může využít vaší virtuální totožnost.
- **Nikdy nikomu neznámému nesdělujte své osobní údaje**
Vystupujte pod přezdívkou a neuvádějte své jméno, příjmení, adresu, podle nichž by vás mohl útočník vystopovat. Nedávejte nikomu neznámému své fotografie. Je velmi důležité si uvědomit, že útočník si vaše údaje může poskládat i z různých zdrojů. Zadáním e-mailu do vyhledávačů může zjistit, jaké informace o sobě uvádíte např. ve svých profilech na sociálních sítích, v chatovacích místnostech.
- **Seznamte se s pravidly chatu nebo diskuze, ať víte, co je zakázáno**
Seznámením se s pravidly se jednak můžete vyvarovat jednání, které je v rozporu s používáním dané služby, a pak budete také vědět, co si mohou ostatní uživatelé dovolit k vám, případně jak se proti nevhodnému chování bránit a na koho se s problémy obrátit.

- **Seznamte se s riziky, které souvisí s elektronickou komunikací**

Pokud budete dopředu vědět, jak se kyberšikana projevuje, tedy co to přesně je, máte mnohem větší šanci problém zvládnout. Důležitou roli zde hraje prevence, která by měla nastoupit ve chvíli, kdy dítě začne používat mobilní telefon nebo internet.

Na prevenci by se samozřejmě měly podílet všechny složky, které se podílí na samotné výchově dítěte, tedy rodina, škola i společnost. Svě děti každý den učíme jak zvládat všemožné nástrahy skutečného světa, ale stejně důležité je naučit naše děti, jak obstát proti nástrahám, které jim přináší svět virtuální. (E-bezpečí, 2009)

3.4.4 Jak reagovat

Jak již bylo zmíněno, riziko kyberšikany je možné pouze snížit, ne mu jednoznačně zabránit. I když se na internetu budete chovat sebevíce obezřetně, riziko stále existuje. Jak postupovat, když se již s kyberšikanou potkáte? Jako reakce proti zastrašování, obtěžování či jinému nevhodnému chování na internetu obecně platí čtyři základní pravidla:

1. STOP

Nekomunikujte s útočníkem, nesnažte se ho odradit od vyhrožování, nesnažte se mstít. Nejspolehlivější obranou je okamžitě opustit on-line prostředí nebo činnost, kde k zastrašování dochází.

2. BLOCK

Blokujte přijímání e-mailů či rychlých zpráv obdržených od útočníka.

3. RECORD

Pokud znáte e-mailovou adresu útočníka, můžete odeslat kopii škodlivé zprávy poskytovateli internetových služeb a požádat jej o odstranění příslušné e-mailové adresy. Pokud odesílatelovu adresu neznáte, požádejte poskytovatele o pomoc.

4. TALK

Nestyďte se svěřit se svým problémem, nezůstávejte na řešení problému sami. Pokud se stane obětí kyberšikany dítě, je velmi důležité, aby o situaci informovalo dospělého. (Media Awareness Network, 2006)

3.4.5 Právo a právní následky

Státem ratifikovaná „Úmluva o právech dítěte“ zaručuje všem dětem v pedagogických zařízeních bezpečný pobyt bez poškozování zdraví a ohrožení života. Šikánování je v řadě případů klasifikováno jako trestná činnost:

- Šikana může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů: omezování osobní svobody, krádeže, ublížení na zdraví, poškozování cizí věci, vydírání, loupeže, rasově motivované skutky, znásilnění, pohlavní zneužívání.
- Osoba mladší 14 let není trestně odpovědná, ale soud pro mládež ji může uložit podle zákona č. 218/2003 Sb., (o soudnictví ve věcech mládeže) některá z následujících opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče, ochranná výchova.
- Trestní odpovědnost mladistvých (14 - 18 let) je posuzována soudy pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb. s ohledem na jejich rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se vede trestní řízení.
- Po dovršení 18 let věku jsou osoby plně trestně odpovědné a projednávají se běžným způsobem v trestním řízení.

Nikdo nemá právo jakkoliv ublížovat ostatním a každý má právo se proti agresorovi bránit! (Policie ČR, 2010)

3.4.6 Metodický pokyn MŠMT

V lednu 2011 byl vydán novelizovaný pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 24 246/2008-6, který upravuje zásady prevence a řešení kyberšikany. V tomto dokumentu je upozorňováno na zodpovědnost jakou učitelé a především ředitelé škol nesou. Učitelovou povinností je po zjištění výskytu šikany neprodleně projevy řešit a oběti poskytnout potřebnou pomoc. Pokud tak neučiní, vystavuje se riziku trestního postihu pro neoznámení (§ 368) či nepřekážení trestnému činu (§367). (Metodický pokyn MŠMT č. j. 24 246/2008-6, 2011, s. 2)

Dalším důležitým bodem metodického pokynu jsou pokyny pro školy a školská zařízení, jak šikanování předcházet. Základem prevence na školách je podpora vztahů mezi žáky i mezi žáky a učiteli. Školy jsou povinny vytvářet pro své žáky bezpečné prostředí podporováním solidarity a tolerance, sounáležitosti, posilováním a podporou kolektivních činností. Ředitelé škol jsou povinni zajistit vzdělávání jak pedagogických tak nepedagogických pracovníků v akreditovaných kurzech zaměřených na problematiku šikanování. (Metodický pokyn MŠMT č. j. 24 246/2008-6, 2011, s. 3)

3.4.6.1 Metody vyšetřování šikanování dle metodického pokynu:

- A. *Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v pěti krocích:*
1. *Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.*
 2. *Nalezení vhodných svědků.*
 3. *Individuální, případné konfrontační rozhovory se svědky (nikoliv však konfrontace obětí a agresorů).*
 4. *Zajištění ochrany obětem.*
 5. *Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.*
- B. *Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:*
1. *Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.*
 2. *Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.*
 3. *Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.*
 4. *Pokračující pomoc a podpora oběti.*
 5. *Nahlášení policii.*
 6. *Vlastní vyšetřování.* (Metodický pokyn MŠMT č. j. 24 246/2008-6, 2011, s. 4)

V případě kyberšikany nastává problém. Pokud se totiž tato forma psychické šikany odehrává jinde než v prostorách školy, je její řešení velmi problematické. Zákon totiž jasně říká, že učitelé se mají zabývat jen těmi projevy svých žáků, ke kterým dochází v rámci vzdělávání. Na základě této skutečnosti byla do pokynu ministra školství zapracována

povinnost škol zřídit „Program proti šikanování“, který je součástí Minimálního preventivního programu. (Rogers, 2011, 14 s.) Na jeho tvorbě se mají podílet všichni pedagogové. Hlavní součástí tohoto programu je povinnost každé školy mít vypracován krizový plán, dle kterého by měla škola při výskytu šikany postupovat.

3.4.7 Konkrétní případy kyberšikany

Jeden z prvních a zároveň nejtragičtějších evropských případů se odehrál v Polsku. Obětí byla 14 letá Anna Halman. Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že jí znásilňují). Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali dívce, že nahrávku zveřejní na internetu. To také později udělali, video umístili na stránku YouTube. Pro Annu to měla být pomsta za to, že s jedním z chlapců nechtěla chodit. Anna později spáchala sebevraždu.

Třináctiletá Megan Meier prožívala několik týdnů virtuální lásku s chlapcem, se kterým se seznámila na internetu. Po čase jí začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší. Megan se oběsila. Při vyšetřování se zjistilo, že za chlapce se vydávala 50 letá matka Meganiny bývalé kamarádky. A tímto způsobem se jí chtěla pomstít za to, že už nechtěla kamarádit s její dcerou. (Nebud' oběť, 2010)

V Japonsku v roce 2003 zavraždila 11 letá školačka svou spolužačku a jako důvod svého útoku uvedla, že ji naštvalo, co o ní napsala na internetu. (Černý, 2009)

3.5 Kybergrooming

Kybergrooming je označení pro jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť a donutit ji k osobní schůzce. Pro tyto manipulátory užíváme termín kybergroomer, nebo predátor. Kybergroomerovým cílem je vyvolat v oběti falešnou důvěru a tím ji přimět k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky zpravidla bývá sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití pro dětskou pornografii apod. Kybergrooming je druh psychické manipulace, která je realizována prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. (Kopecký, Krejčí, 2010)

3.5.1 Kde se s kybergroomingem můžete potkat

Kybergrooming je vázán na komunikační platformy, nejčastěji veřejný chat, internetové seznamky, instant messengery a technologie VoIP, kupříkladu ICQ, QIP, Skype. V neposlední řadě samozřejmě sociální sítě jako jsou Facebook, Twitter, MySpace, Badoo atd. Podle řady výzkumů je kybergrooming provozován hlavně pomocí instant messengerů, zpravidla ve více než 56% případů. (Kantorová, 2011) Využívány jsou kromě toho také inzertní portály, na kterých se dětem nabízejí různé možnosti výdělků, často také navštěvují portály, které jsou zaměřené přímo na nezletilé uživatele internetu. To jsou například dětské portály, herní portály a mnoho dalších internetových stránek zaměřených hlavně na volný čas.

3.5.2 Jak manipulace probíhá

Psychická manipulace v rámci kybergroomingu probíhá obvykle delší dobu, většinou od třech měsíců po dobu několika let. Doba manipulace je přímo závislá na důvěřivosti oběti. Existují případy, kdy kybergroomer manipuloval dítě skoro dva roky, než došlo k osobnímu setkání a sexuálnímu zneužití. (Kopecký, 2010)

3.5.2.1 Nejčastější typy obětí Kybergroomingu

1. **Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry** – tyto typy obětí je snazší citově či fyzicky izolovat.
2. **Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi** – často se snaží najít náhradu za své rodiče a hledají pomocnou ruku.
3. **Děti naivní a přehnaně důvěřivé** – Existuje větší pravděpodobnost zapojení do on-line konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci. (Kopecký, 2010)

3.5.3 Základní etapy manipulace

1. Vzbuzení důvěry a izolace oběti

První, čeho se útočník snaží docílit, je vzbudit důvěru u vybrané oběti. Útočník se například staví do pozice osoby, která dítěti, tedy oběti rozumí, a která chápe jeho problémy. Zároveň se snaží dítě přesvědčit, že on mu rozumí, protože se potýká s obdobnými problémy a projeví snahu dítěti podat pomocnou ruku. Kybergroomer se snaží dostat do pozice nejlepšího kamaráda. Kybergroomer s dětmi řeší citlivá témata, jako je například rozvod rodičů apod.

Útočník se zároveň snaží svou oběť izolovat od jeho nejbližšího okolí, to je rodiny i kamarádů. V této etapě se často podaří útočnickovi získat telefonní číslo na mobil, jeho adresu nebo adresu školy, kterou dítě navštěvuje.

2. Budování kamarádského vztahu

Kybergroomer jeho vztah s obětí posiluje různými dárky, penězi, drahými hračkami, počítačovými hrami. Tyto dárky dává dítěti bez konkrétní příčiny, v podstatě dítě podplácí.

3. Vytváření závislosti oběti na osobě útočníka

V této fázi vzniká závislost na útočnickovi. Kybergroomer zná nejintimnější tajemství dítěte, které nemá ani tušení, jak mocnou zbraň útočnickovi poskytl. Děti pak začínají lhát rodičům o tom, s kým a jak tráví svůj volný čas. Nesvěřují se se svými problémy rodičům, nýbrž kybergroomerovi, který se svým působením na dítě zatím stal důvěrným a výjimečným přítelem.

4. Osobní setkání

První setkání s obětí může být zcela nevinné, jen za účelem prohloubení důvěry například malým dárkem. Oběť tímto nabude dojmu, že útočník je neškodný, a že je opravdu tím úžasným kamarádem, za kterého se vydával.

5. Zneužití dítěte

Poslední etapou a logickým zakončením vybudovaného vztahu je sexuální obtěžování a zneužití dítěte. Pokud má kybergroomer dost účinných nástrojů k manipulaci, může oběť donutit k opakovaným schůzkám, kde jeho útoky pokračují. (E-bezpečí, 2008)

3.5.4 Ochrana před kybergroomingem

Nejlepší a nejspolehlivější obranou proti kybergroomingu je prevence, která spočívá hlavně v informovanosti pedagogů, rodičů i žáků o nebezpečích této internetové manipulace. Velmi důležitým preventivním opatřením je dostatečná komunikace mezi rodičem a dítětem. Existuje několik pravidel, jakými by se měli řídit rodiče dětí, které jsou na internetu nějakým způsobem aktivní. (Kopecký, 2010)

Základní pravidla pro rodiče podle Mgr. Kopeckého:

1. *„Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě v bezpečí doma a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!“*
2. *„Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě, například v obývacím pokoji, které můžete namátkou kontrolovat.“*
3. *„Vysvětlete dítěti, jaká rizika může internet představovat.“*
4. *„V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kybersíkanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem! Uvědomte si, že když dítěti doma zakážete počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.).“*

3.5.5 Případy kybergroomingu

Vrátný Pavel Hovorka přes služební internet vyhledával malé chlapce ze sociálně slabšího prostředí, zjišťoval jejich zájmy a sliboval jim peníze nebo splnění jejich přání, za to požadoval jejich nahé fotografie. Pomocí fotografií a prozrazením jejich sexuálního zaměření, pak chlapce vydíral a nutil k orálnímu či análnímu sexu. Svou první oběť získal tak, že jí v červenci roku 2005 namluvil, že vyhrála soutěž „Dítě VIP“. Hovorka využíval k seznamování internetové servery, nejdříve chatoval, pak telefonoval, následovalo pozvání oběti k němu do práce. Soud uznal Hovorku vinným celkem ze sedmi případů pohlavního zneužívání a třinácti případů vydírání. Navíc také ohrožování mravní výchovy mládeže a ze svádění k pohlavnímu styku. Hovorka byl odsouzen na 8 let vězení. (E-bezpečí, 2009)

3.6 Kyberstalking

Pojem kyberstalking je vykládán jako obtěžování, nebo nechtěná komunikace prostřednictvím technologií, jakou jsou počítače, globální polohový systém, mobilní telefony, kamery atd. Národní centrum pro oběti zločinu (National Center for Victims of Crime) sídlící ve Washingtonu, definuje kyberstalking jako „výhrůžné chování, nebo nechtěné sexuální návrhy spojené s užíváním internetu a jiných forem on-line komunikací.“ Kyberstalkeři mohou užívat e-mail, chatovací místnosti, diskusní fóra, GPS technologie, odposlouchávací zařízení, skryté kamery a další prostředky, které jim umožňují zaměřit se na svou oběť. (Safety Web, 2010)

3.6.1 Rozdíl mezi stalkingem a kyberstalkingem

*„Ve forenzní psychologii je stalking obecně považován za specifickou variantu násilí. Jejím hlavním znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy, **nevyžádané a nechtěné pozornosti**.“ (Čírtková, 2008, s. 53)*

Pachatel pronásleduje oběť, kterou si vyhlédl, dopisy, pomocí SMS zpráv, „dárků“ o které oběť nestojí, nebo se snaží vetřít do její blízkosti. Motivy pro tento způsob obtěžování jsou různé. Pronásledovatelé často uvádějí pro své jednání dost často povrchní, nepravé nebo zkreslené motivy. Za skutečné motivy stalkingu je pokládáno hlavně vyhledávání blízkosti s vybranou obětí, získání kontroly nad jejím životem, rozhodnutí zničit psychické i fyzické zdraví oběti. (Čírtková, 2008, s. 53)

Pokud spojíme stalking s využitím IT technologií, vznikne kyberstalking.

Kyberstalking a stalking se od sebe moc neliší. Pachatelem bývá z větší části muž a v roli oběti je většinou žena, ale nemusí to být nutně pravidlem. Ženy se dopouštějí spíše lehčí formy stalkingu. U kyberstalkingu je větší pravděpodobnost, že se pachatel a oběť v reálném světě znají. Kyberstalking je atraktivní pro širší okruh pronásledovatelů, je totiž mnohem snáze dostupný. Umožňuje, v podstatě bez větší námahy, terorizovat oběť na velkou vzdálenost. Právě z tohoto důvodu některé státy v USA přijaly legislativu proti kyberstalkingu. (Čírtková, 2008, s. 63)

3.6.2 Základní projevy stalkingu

1. Opakované pokusy kontaktovat oběť pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasílání „dárků“, posílání vzkazů na ICQ, Skype, chat, VoIP apod.

Obsah zpráv může být jak příjemný, tak urážející a zastrašující. Není výjimkou, že prvotní zprávy jsou opravdu příjemné, stalker se snaží získat kontakt s obětí, později začnou mít zprávy urážející charakter. Stalker se snaží využívat vyhrožování, citové vydírání, vyvolání pocitů viny apod.

2. Demonstrování moci a síly stalkera

Je kladen důraz na přímé nebo nepřímé výhrůžky, které vzbuzují v oběti strach a obavy. Patří sem pronásledování oběti cestou do práce, na nákup, čekání na oběť před domem atd. Výjimkou není vyhrožování násilím či zabitím. Pronásledovaný se často stává obětí sexuálně motivované vraždy. Výhrůžky se opírají o znalosti o oběti, jako jsou: „Vím, kde jsi, co děláš, vidím tě...“.

3. Destrukce věcí oběti

Další etapa stalkingu je poškozování a ničení věcí oběti. Do této kategorie se dá zařadit i zasílání virů e-mailem, stejně jako jiné druhy invazivních technik spojených se snahou dostat se k osobním údajům prostřednictvím elektronických medií.

4. Stalker se vydává za oběť

5. Snaha poškodit reputaci oběti stalkerem

V rámci stalkingu i kyberstalkingu se útočník snaží očernit svou oběť. Rozšiřuje nepravdivé informace o okolí oběti. Kyberstalking se projevuje třeba tak, že útočník vytvoří blog, na který umísťuje vymyšlené informace. (E-bezpečí, 2008)

3.6.3 Základní typologie stalkera (P.E. Mullen)

1. Bývalý partner (Rejected stalker)

Tento typ stalkera má v mnoha případech slabé sociální dovednosti a povrchní sociální kontakty. Jeho chování je ovlivněno touhou obnovit vztah, či může jít o odplatu za odmítnutí.

2. Uctívač (Intimacy seeker)

Typ stalkera zvaný Uctívač touží po vztahu s osobou, která ho nějakým způsobem zaujala. Mezi tyto stalkery patří hlavně tzv. pronásledovatelé celebrit.

3. Neobratný nápadník (Imcompetent suitor)

Do této kategorie spadají především útočníci, kteří jsou sociálně neobratní s malou schopností se seznámit. Většinou není tak vytrvalý jako jiné typy stalkerů. Pokud se jeho oběť obrátí na policii, pronásledování v mnoha případech ustane.

4. Ublížený pronásledovatel (Resentful stalker)

Zlostný pronásledovatel, který pronásleduje svou oběť kvůli skutečnému či domnělému zranění, které mu podle něho oběť přivodila. Většinou se omezuje na slovní útoky, pravděpodobnost fyzického napadení je u tohoto typu stalkera minimální.

5. Sexuální útočník (Predatory stalker)

Cílem tohoto typu stalkerů je útočné až sexuálně agresivní chování, stalker usiluje o fyzický nebo sexuálně motivovaný útok na svou oběť.

6. Poblouzněný milovník (Erotomaniac and morbidly infatuated stalker)

Tento typ stalkera věří, že oběť, kterou si vyhlédl, je do něho zamilovaná. Nereaguje na jakékoliv právní řešení, pokud se nedostane do péče psychologa, ve stalkingu nadále pokračuje.

7. Kyberstalkeréři (Cyberstalkers)

Kyberstalkeréři využívají diskusní fóra, ve kterých vystupují převážně pod falešnou identitou a snaží se kontaktovat oběť. Případně získávají informace od ostatních uživatelů internetu. K tomuto účelu využívají různé typy spywarových programů. Neuchylují se k fyzickému útoku a své pronásledování realizují výhradně prostřednictvím elektronických medií. Kyberstalking je užíván jako doprovodný jev a jeho příznaky můžeme nalézt u všech kategorií stalkerů. Z toho plyne, že každý stalker může být zároveň i kyberstalkerem. (E-bezpečí, 2009)

3.6.4 Oběti stalkingu

„Oběti stalkingu se může stát kdokoliv nezávisle na věku, pohlaví, sociálním statutu, kulturním zázemí, vzhledu či sexuální orientaci.“ (Čírtková, 2008, s. 82)

U stalkingu je velmi obtížné stanovit počátek pronásledování. Zrodí se prakticky v okamžiku, kdy oběť sama usoudí, že snahy pronásledovatele o kontakt jsou pro ni nechtěné a nevyžádané. Nechtěné projevy náklonnosti se stanou stalkingem, když oběť dojde k přesvědčení, že se pronásledovatel vměšuje do jejího soukromí, narušuje ho

a získává nad ní kontrolu. Oběť dost často obtížně odlišuje neškodné projevy a nevyžádané pozornosti od projevů, které jsou nebezpečné. (Čírtková, 2008, s. 83)

V dnešní době se řeší problém, aby pronásledovaní byli uznáni a akceptováni jako oběti. Jejich věrohodnost jako obětí pronásledování bývá často zpochybňována. Je to především z toho důvodu, že pronásledovatelé provádí své aktivity pod pláštěm lásky. Stalkeři disponují značnou znalostí o soukromí své oběti, proto je pro okolí nepředstavitelné, že taková posedlost mohla vzniknout bez předchozího vztahu. (Čírtková, 2008, s. 84)

3.6.5 Jak se bránit

Existuje několik strategií, jak můžeme podpořit ukončení kyberstalkingu.

- **Být při komunikaci velmi opatrní: mít na paměti, že ne každý je ten, za koho se vydává.**
- **Důkladně si rozmyslet slib nového a dokonalého vztahu.**
- **Vytyčit si hranice s ohledem na komunikaci sexuální povahy a dodržovat je.**
- **Neodpovídat a rozhodně nijak nereagovat na hrozby a posměchy.**
- **Upozornit na tyto hrozby provozovatele chatu, pokud je to možné. Tato informace může pomoci i jiným uživatelům, tedy případným potencionálním obětem.**
- **Vyhnout se rozdávání osobních kontaktů tzn. upravit si osobní profil a všechny informace osobní povahy odstranit.**
- **Ignorovat, případně zablokovat jakéhokoliv uživatele, který vás obtěžuje. (E-bezpečí, 2008)**
- **Kontaktovat odborné instituce**

Oběť by měla kontaktovat Policii ČR, pokud pociťuje intenzivní strach. To je hlavní ukazatel toho, že situace není normální. Další organizace, které je možné kontaktovat, je např. Bílý kruh bezpečí. (Kopecký, 2010, s. 12)

3.6.6 Právní rámec stalkingu

Zavedení pronásledování, tedy stalkingu do trestního zákona naráželo na zásadní nejasnost. Jak dlouho musí stalker svou oběť obtěžovat, aby bylo možné ho obvinít? Ministerstva vnitra a spravedlnosti se tedy dohodla, že stalking musí trvat nejméně jeden měsíc. Minimální lhůty stalkingu se musí pohybovat v rozmezí od 4 do 6 týdnů. Policie je schopna pachatele obvinít, pokud jsou dodrženy tři základní podmínky:

- 1. Musí být jednoznačné, že pronásledovatel činí proti vůli oběti.**
- 2. Pronásledování musí být intenzivní.**
- 3. Pronásledování musí být dlouhodobé.**

Stalking je od roku 2010 vykládán jako trestný čin nebezpečné pronásledování (§354). (Kopecký, 2010, s. 11)

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- a) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- b) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami. “ (Trestní zákoník, 2009, s. 142)

3.7 Happy Slapping

Happy slapping je relativně nový fenomén, který se objevuje hlavně u dětí z velkých měst. Poprvé se objevil mezi teenagery v Londýně v roce 2004. Obvyklý scénář této „zábavy“ spočívá ve fyzickém napadání náhodných kolemjdoucích, nebo spolužáků ve škole skupinou útočníků, kdy jeden z nich vždy útok natáčí např. na mobilní telefon. Tyto záběry poté útočníci s oblibou šíří posíláním z telefonu na telefon, přeposíláním e-mailem, nebo přímo vystavením na internet. To, co začalo jako dětská hra na jihu Londýna, se během dvou následujících let změnilo v on-line obchod. V roce 2006 přinesla americká televize ABC News zprávu o stovkách videí, které obsahují útoky, nebo násilí na nic netušících obětech. Jak bylo zjištěno, tato videa byla na internetu prodávána a tím byl prakticky spuštěn boj, o co nejvíce šokující nahrávku. (Monu, Mörtenböck)

3.7.1 Happy slapping jako trestná činnost ve světě

Útoky se postupem času stávaly stále brutálnější, není výjimkou ani případ, kdy takováto „zábava“ skončila smrtí. Z tohoto důvodu některé státy začaly pracovat na legislativních a exekutivních opatřeních. (E-bezpečí, 2008)

V Anglii byl vynesen rozsudek za Happy slapping poprvé v roce 2008. Tehdy dva pachatelé napadli neznámého muže, který později na následky svého zranění zemřel. Případ by nebyl nijak neobvyklý, ale celý incident natáčela mladá dívka na mobil. Tato dívka byla později odsouzena na dva roky vězení. V roce 2007 se stal Happy slapping trestným činem také ve Francii. Tento dodatek do zákona o přepadení prosadil Nicholas Sarkozy. Ve Francii hrozí za tento trestný čin až pět let vězení. (Nebud' oběť, 2010)

3.7.2 Happy slapping jako trestná činnost v ČR

V České republice Happy slapping není zatím definován jako trestný čin. V trestním zákoníku, ale najdeme řadu paragrafů, které slappeři porušují. Jsou to například paragrafy:

§ 150

Neposkytnutí pomoci

(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

§ 367

Nepřekážení trestnému činu

Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

§ 368

Neoznámení trestného činu

Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin a neoznámí tak bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, bude potrestán až na tři léta.

3.7.3 Jaký je důvod pořizování záznamů?

Jaký důvod k Happy slappingu děti mají, popisoval v pořadu Mugging for Kicks na MTV šestnáctiletý Many Logan z Londýna: „Když vidíte v parku sedět někoho, kdo vypadá hodně hloupě, tak prostě běžte k němu a rychle ho vyřídíte. Je to prostě zábava.“

Podle odborníků na děti a mládež, je příčinou tohoto jednání především výchova v rodině, ve škole a zároveň to, jak děti tráví svůj volný čas. (iDNES, 2008)

Tento trend se šíří rychle, děti mohou narazit na tato videa velmi snadno. Při pouštění svých oblíbených videoklipů, můžou narazit na záznam, kde je někomu brutálně ubližováno. Je to přece „zábava“! (Barnfield, 2005)

3.7.4 Konkrétní případy Happy slappingu

Policie zatkla tři 14 leté chlapce, kteří byli podezřelí ze znásilnění 11 leté dívky. Vedení školy bylo na tento čin upozorněno poté, co jeden ze školních zaměstnanců našel záznam tohoto činu na mobilu jednoho ze studentů.

Policie zahájila vyšetřování ve věci DVD, které mimo jiné obsahovalo záznam, kdy pár dospívajících mladíků pohlavně zneužilo jedenáctiletou dívku a poté jí zapálilo vlasy. Kopie nahrávky byly údajně prodány. (E-bezpečí, 2008)

V České republice policie vyšetřuje případ ze základní školy v Brně. Čtrnáctiletý hoch napadl svého o rok mladšího spolužáka. Vše bylo natočeno na mobilní telefon a toto video poté kolovalo na internetu. Nahrávka tohoto incidentu byla umístěna na webové stránky YouTube. (Televizní noviny, 2012)

4 Analytická část

4.1 Úvod do problematiky

Jako téma bakalářské práce byla zvolena problematika nebezpečí, se kterými se mohou setkat děti při jakékoliv práci s internetem. Vzhledem k tomu, že počítač je možné nalézt skoro v každé rodině, z větší části spíše dva, je na místě děti v tomhle ohledu vzdělávat.

Děti se učí, jak s počítačem pracovat, jak používat jednotlivé komponenty a postupem času umí počítač používat mnohdy lépe než jejich rodiče. Je nutné mít na paměti, že není důležité jen, jak počítač ovládat, jak si zapnout oblíbenou hru, jak spustit internet, neméně důležité je zároveň naučit děti, jak se na internetu chovat. Na vzdělávání dětí o prevenci nebezpečného používání internetu se podílí rodina, škola a jistě také společnost kolem nás. Rodina má v tomto směru určitě hlavní podíl. Rodiče učí své děti od malička, jak zvládat nejrůznější situace. Jednou z hlavních věcí, které se rodiče snaží dětem od prvních krůčků sdělit je: „Nebav se s nikým, koho neznáš!“ Učí své děti, aby byly velmi obezřetné při setkání s cizí osobou. Na toto varování by neměli zapomínat ani v době, kdy se jejich potomek, začne aktivně zapojovat do světa internetu.

Cílem výzkumu bylo hlavně zjistit, jaké mají děti znalosti o nebezpečích, která jim internet přináší a zároveň, jak se v konkrétních situacích zachovají. Zároveň bylo účelem zjistit, zda rodiče ví, jak jejich děti tráví čas na internetu a jaká je jejich znalost o konkrétních hrozbách. Do tohoto výzkumu byly zahrnuty děti z 3. a 4. třídy základní školy, která se nachází ve středních Čechách. Tohoto šetření se zúčastnili zároveň rodiče dětí.

4.2 Základní škola ve středních Čechách

Pro dané téma bakalářské práce byla záměrně zvolena malá základní škola ve středních Čechách. Hlavním důvodem přitom bylo zjistit, jakým způsobem řeší preventivní program školy mimo velkoměsta. Na této základní škole je preventivní program, zaměřený na nebezpečné chování na internetu, brán velice vážně.

V rámci primární prevence škola spolupracuje se všemi vhodnými institucemi v okrese, kde se nachází. Na tyto instituce se škola obrací při řešení vážných výchovných přestupků a zároveň s těmito institucemi spolupracuje při různých akcích, které pořádá. Mezi tyto instituce patří například Policie ČR, Pedagogicko-psychologická poradna, Dům světla, Středisko výchovné péče, sociální odbor, Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Tato škola má vypracován svůj vlastní Minimální preventivní program, s jehož náplní jsou pedagogičtí pracovníci seznamováni na pravidelných poradách. Pro žáky je zpřístupněna informační nástěnka, která je umístěna v hlavní budově školy. (Minimální preventivní program, 2011, str. 7)

4.2.1 Aktivity v oblasti negativních sociálně patologických jevů

V rámci prevence škola pořádá pro své žáky několik aktivit, na kterých se učí, jak se chovat, jak se těmto negativním jevům bránit. Učí se zde rozpoznávat, co je dobré a co špatné. Případně se setkávají s oběťmi tohoto chování. Pro žáky jsou pořádány besedy s kriminalisty z Odboru pro odhalování závažné obecné kriminality, besedy s policií ČR, navštěvují Poradnu pro rodinu a Centrum obětí domácího násilí. Další důležitou aktivitou je tzv. Sociální klima třídy, jejímž cílem je vytváření vztahů mezi žáky a učiteli, posílení pozitivních vazeb a zlepšení komunikace v rámci kolektivu. (Minimální preventivní program, 2011, str. 8)

Škola pořádá divadelní představení, rozdává žákům materiály, viz příloha č. III, kde se pomalu seznamují s jednotlivými nebezpečími. V lednu tohoto roku proběhlo divadelní představení divadla Ve tři, se kterým škola také spolupracuje. Představení byla uvedena dvě, každé pro jinou věkovou kategorii. Obě vystoupení měla, ale společné téma – Počítače a jejich možné zneužívání. Pro děti z prvního stupně bylo představení více

zaměřeno na seznamování se s cizími lidmi po internetu. Druhý stupeň měl dále zahrnutou část o kyberšikaně.

4.2.2 Metody při realizaci prevence

Na této škole je uplatňováno několik metod, jak prevenci realizovat:

1. Modelové situace, které jsou zaměřené hlavně na asertivní chování (rozhodování, komunikace, způsoby vyjednávání v situacích s odmítáním návykových látek).
2. Děti nacvičují, jak odmítat cigarety, alkohol a drogy.
3. Do výchovně vzdělávacího programu jsou zařazovány nabídky, které propagují zdravý životní styl.
4. Jsou pořádány zážitkové programy, které jsou tmelícím prvkem třídních kolektivů.
5. Škola pořádá různé zájmové činnosti rozvíjející tvořivost, vztah k hudbě a jiné činnosti, které vyplňují volný čas žáků. (Minimální preventivní program, 2011, str. 9)

4.2.3 Postupy řešení šikanování

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Je rozdíl mezi vyšetřováním počátečního a pokročilého stadia šikany, z toho důvodu se uplatňují i jiné metody:

A. Metoda pro vyšetřování počáteční šikany

1. Vedené rozhovory s těmi, kteří na šikanu upozornili a dále s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, nikoliv však konfrontace obětí a agresorů.
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.

5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Při samotném řešení šikanování škola spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou a se Střediskem výchovné péče, případně s policií ČR. Dále se pracuje s agresorem, je nahlíženo na jeho vlastní chování, jeho motivy, zároveň se nahlíží na jeho rodinné prostředí. Pro nápravu situace je také potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se také s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli, tzv. mlčící většina. V mimořádných případech je možné užít další opatření, např. je doporučen diagnostický pobyt ve Středisku výchovné péče. (Minimální preventivní program, 2011, str. 14 – 15)

4.3 Použité dotazníky a jejich popis

V praktické části bakalářské práce byl výzkum realizován pomocí kvalitativního výzkumu a jeho cílem tedy bylo, dostat se spíše do hloubky problému. Vlastní šetření bylo provedeno pomocí dotazníkové metody a vedením rozhovorů s dětmi a jejich rodiči. Samotné dotazníky jsou součástí přílohy č. I a č. II. Byly zde použity dva různé typy otázek:

1. **Otevřené otázky** – Dávají dotazovanému příležitost vyjádřit se k problému vlastními slovy.
2. **Zavřené otázky** – Dotazovaný má k dispozici určitý počet odpovědí, ze kterých vybírá jemu nejbližší možnost.

4.3.1 Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče obsahuje otázek celkem 16 a odpovídali na ně rodiče dětí z 3. a 4. třídy základní školy. V úvodu dotazníku jsou uvedeny otázky, které jsou zaměřeny hlavně na znalost rodičů, jak jejich děti tráví čas u počítače. V prostřední části byly použity otázky ohledně vědomosti o nebezpečích, kterým jsou děti na internetu vystaveny.

Závěrečná část dotazníku byla sestavena tak, aby bylo zjištěno, jak by se rodiče v určitých konkrétních situacích zachovali.

4.3.2 Dotazník pro děti

Dotazník pro děti obsahuje celkem 15 otázek, na které odpovídaly děti z 3. a 4. třídy základní školy. V úvodu samotného dotazníku jsou umístěny otázky zaměřené na pohlaví, věk respondenta. Druhá část dotazníku se týká kyberšikany a jiného nevhodného chování na internetu. Poslední část byla zaměřena hlavně na zjištění, zda jsou děti v tomto věku aktivní na sociálních sítích a zda jsou ochotné se setkat s někým, koho touto cestou poznají.

5 Zhodnocení výsledků

Výzkumu zaměřeného na zjištění, jak jsou děti užívající internet informované v problematice bezpečného chování na internetu, se zúčastnilo celkem 67 respondentů, z nichž bylo 37 rodičů a 30 dětí. Děti, které se tohoto výzkumu zúčastnily, navštěvují 3. a 4. třídu na vybrané základní škole. Dětem byly rozdány dotazníky od jejich třídních učitelů. Dále se do tohoto výzkumu zapojili také rodiče žáků.

5.1 Dotazník pro rodiče

Z grafů přiložených v příloze č. I, je patrné zastoupení rodičů, kteří se výzkumu zúčastnili. Úvodní část dotazníku byla věnována zjištění, zda rodiče mají povědomí o činnostech, kterými se děti na internetu zabývají. Jedna z prvních otázek, byla zaměřena na představu rodičů, kolik času jejich děti tráví u počítače. 45, 95% rodičů uvedlo, že je to méně než hodinu denně, 29,73% uvedlo od jedné do dvou hodin a nejmenší zastoupení 24,32% měla odpověď více než dvě hodiny. Z 91,89% rodiče uvedli, že jejich děti mohou doma používat internet, zbylých 8,11% uvedlo, že nikoliv. Z těchto 34 rodičů, kteří pouští své dítě doma na internet, má v 16 případech dítě počítač ve svém pokoji, 18 rodičů uvedlo, že počítač má dítě na veřejném místě, např. v obývacím pokoji. V otázce č. 5 bylo možné zvolit si z více odpovědí, rodiče zde měli zvolit, k jakým činnostem jejich dítě internet využívá. Největší podíl získalo hraní her, a to ve 27 případech, na druhém místě s 21 odpověďmi bylo sledování videí a poslouchání hudby na webových úložištích. Po deseti získaly odpovědi dvě a to používání komunikátorů a dále využívání sociálních sítí. 6 rodičů uvedlo, že jejich dítě používá internet k vyhledávání materiálů do školy. 52,94% dotazovaných respondentů uvedlo, že jejich děti mají vlastní e-mailovou adresu a z této části 72,22% rodičů má přístup do e-mailu svého dítěte.

Prostřední část dotazníku byla zaměřena na zjištění jaké, znalosti mají rodiče o nebezpečích, se kterými se mohou děti na internetu setkat. Tato část začíná otázkou, zda rodiče znají nějaký z uvedených pojmů, opět si zde mohli zvolit z několika možných odpovědí. Jak se dalo očekávat, nejvíce známým pojmem je kyberšikana, kterou uvedlo 33 dotazovaných respondentů. Dalším pojmem v pořadí, je kyberstalking, který uvedlo 12

respondentů. V pěti případech byl uveden phishing, ve třech kybergrooming a ve dvou happy slapping. 88,24% respondentů se domnívá, že kyberšikana je nebezpečná.

Závěrečná část dotazníku byla zaměřena hlavně na zjištění, jakým způsobem by se rodiče chovali v určitých situacích.

První otázkou této části byla otázka, zda rodiče ví, jestli jejich dítě pomocí internetu kontaktoval někdo cizí, v 85,29% rodiče uvedli, že jejich dítě nikdy nikdo nekontaktoval. 14,71% rodičů naopak uvedlo, že v minulosti se tak stalo, ale hned se to dozvěděli. Tato otázka zároveň rozdělovala respondenty do dvou skupin, první byla pro respondenty, kteří odpověděli na výše uvedenou otázku kladně (jejich dítě někdo kontaktoval) a druhá skupina byla tvořena respondenty, kteří odpověděli záporně (jejich dítě nikdy nikdo nekontaktoval). Pro každou skupinu následovala otázka, uzpůsobená jejich odpovědi. Pro první skupinu další otázka zněla: „Jak jste se zachoval(a)? Z 83,33% respondenti uvedli, že promluvili s dítětem, aby na zprávy nereagovalo a v 16,67% zvolili odpověď zákaz internetu. Pro druhou skupinu byla otázka položena tak, aby se zjistilo, jak by se zachovali, kdyby taková situace nastala. 58,62% respondentů by zvolilo rozmluvu s dítětem, v 34,48% by vybrali kontaktování policie a 6,9% by dítěti zakázalo internet. Na otázku č. 13 („Poskytlo Vaše dítě na internetu své osobní údaje?“) odpovědělo 91,18% respondentů záporně a 8,82% kladně. Tato otázka opět rozdělovala respondenty do dvou skupin. První skupina tvořila respondenty, kteří odpověděli kladně. Z této odpovědi bylo zjištěno, že 66,67% rodičů promluvilo s dítětem o chování na internetu. Zbýlých 33,33% uvedlo, že v tomto chování nevidí žádný problém. Druhá skupina byla tvořena respondenty, kteří na otázku č. 13 odpověděli záporně. Ve 48,39% respondenti uvedli, že již o takových věcech s dětmi, v minulosti mluvili, 45,16% zvolilo rozmluvu s dítětem o chování na internetu a 6,45% by tuto situaci řešilo zákazem internetu.

Cílem poslední otázky bylo zjistit, zda se respondenti domnívají, že jejich dítě by se setkalo s osobou, kterou poznalo pouze prostřednictvím internetu, např. prostřednictvím sociálních sítí. 94,12% rodičů uvedlo, že ne, protože o rizicích takového chování již často mluvili. Po 2,94% získaly odpovědi: „Proč ne, nevidím v tom žádný problém.“ a „Nevím, o tomto problému jsme zatím nemluvili.“

5.2 Dotazník pro děti

Z níže uvedených grafů, které jsou připojeny v příloze, je patrné zastoupení chlapců a dívek, které je téměř totožné. Úvodní části průzkumu se zúčastnilo 16 chlapců a 14 dívek z třetí a čtvrté třídy základní školy. Protože se vybraná škola nachází v malé obci, má od každého ročníku jen jednu třídu, z tohoto důvodu nebyl vzorek respondentů příliš početný. Vzhledem k tomu, že 100% dotazovaných dětí používá internet, mohou se s nebezpečími, která jim hrozí, setkat velice snadno. Věkové rozpětí respondentů se pohybovalo od 9 – 11 let. Nejpočetnější skupinou byly děti desetileté (44,83%), poté devítileté (37,93%) a nejmenším počtem byla zastoupena skupina poslední, a to děti jedenáctileté (17,24%). Devítiletých dětí se zúčastnilo 11, desetiletých 13 a jedenáctiletých pouze 5. Poslední otázka úvodní části byla postavena tak, aby bylo zjištěno, čím děti, z jejich pohledu, tráví čas u svého počítače. V této otázce byl prostor ke zvolení více odpovědí, z 80 % děti uvedly, že hrají hry. 40% dětí využívá internet ke sledování videí a k poslouchání hudby. 23,33 % z dotazovaných dětí má svůj profil na sociální síti, konkrétně Facebook. Po 20 % získaly odpovědi: „Používám ICQ, QIP, Skype.“ a „Vyhledávání materiálu do školy“.

Druhá část prováděného šetření byla zaměřena hlavně na zjištění, zda se děti již někdy setkaly s pojmem kyberšikana nebo s jiným nevhodným chováním spojeným s užíváním informačních technologií. Se samotným pojmem kyberšikana se setkalo 20 %, to je 6 respondentů z 30 dotazovaných. Všech šest respondentů si pod pojmem kyberšikana představuje urážení a ponižování na internetu.

Další otázky rozdělovaly respondenty na ty, kteří se s kyberšikanou v minulosti setkali osobně a na ty, kteří o ní jen slyšeli. Obětí kyberšikany se stalo 16,67 % respondentů, z toho 100% se svěřilo rodičům a učitelům. 83,33% respondentů o kyberšikaně slyšelo, ale nikdy se s ní osobně nesetkalo. Následující otázka umožňovala zvolit více odpovědí. Na otázku, komu by se svěřily, pokud by se staly obětí šikany, 80% z nich odpovědělo, že by se svěřilo rodičům, 60% kamarádovi a 20% z nich policii. Další otázkou bylo, zda se děti domnívají, jestli je kyberšikana nebezpečná, 86,67 % dětí se domnívá, že ano a 6,67% dětí si myslí, že ne, nebo neví. Dalším bodem, který byl do průzkumu zahrnut, byl dotaz na zjištění, v jakém poměru děti natáčí své vrstevníky ve škole na mobilní

telefon. 56,67% dotazovaných odpovědělo, že své kamarády a spolužáky občas natáčí a 43,33% dotazovaných odpovědělo záporně.

Poslední část se věnovala hlavně zjištění, zda děti používají internet ke komunikaci s kamarády. Zároveň do této části byla zahrnuta otázka, pomocí jakých prostředků tak činí, zda děti ve věku od 9 – 11 let používají sociální sítě, zda jsou ochotny sdělovat osobní údaje, či setkávat se s lidmi, se kterými se seznámí na internetu. Polovina dotazovaných respondentů komunikuje s kamarády a spolužáky pomocí internetu. Respondenti v této otázce mohli zvolit více prostředků komunikace, 9 respondentů používá ke komunikaci e-mail, 8 používá sociální sítě, 6 respondentů využívá on-line hry, 5 ICQ, a jiné komunikátory a 4 respondenti využívají chat.

Na otázku č. 14 tj. „Kontaktoval tě někdy na internetu někdo cizí“, odpovědělo 16,67% dotazovaných kladně a 83,33% záporně. Tato otázka byla zároveň otázkou rozdělující a rozdělovala respondenty do dvou skupin, do první skupiny patřili ti respondenti, které někdo kontaktoval, a do druhé patřili respondenti, kteří nebyli kontaktováni cizí osobou. Kontaktováno bylo 16,67% a 83,33% nikoliv. Dle odpovědi byla zvolena jedna ze dvou otázek pro respondenty, kteří byli kontaktováni, zněla „Jak si se zachoval(a)?“ a pro druhou skupinu respondentů, byla položena čistě hypoteticky tj. „Pokud by tě na internetu někdo kontaktoval, jak by ses zachoval(a).“. Na otázku „Jak si se zachoval(a)?“ odpovědělo 20% respondentů, že na zprávy nereagovalo a 80% o této události nikomu neřeklo. Skupina, která odpověděla na otázku č. 14 záporně, by v 56% informovala dospělého, 28% respondentů by na zprávy nereagovalo a 20% si s dotyčným bude v kontaktu.

93,33% dotazovaných poskytlo pomocí internetu své osobní údaje. Poslední otázka se týkala setkání s osobou, se kterou se respondent seznámil na internetu. 90% dětí zvolilo odpověď zápornou a 10% by se beze strachu s neznámou osobou setkalo. Ze zmiňovaných 90% by se největší část svěřila rodičům (73,33%), menší část kamarádovi (43,33%) a pouze 3,33% učitelé.

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku dětí a nebezpečí na internetu. První z hlavních hypotéz této práce byla, zda jsou děti na prvním stupni základní školy dostatečně informované ohledně nebezpečí, s jakými se mohou na internetu potkat. Druhou hypotézou, kterou bylo nasnadě potvrdit nebo vyvrátit bylo, zda rodiče mají dostatečnou znalost o konkrétních hrozbách. A poslední třetí hypotézou byla snaha zjistit, zda škola bere tento problém vážně a jaké v tomto ohledu podniká kroky v oblasti prevence.

6.1 Hypotéza č. 1 – Informovanost dětí

V dnešní době děti využívají internet stále dříve. V současnosti nejsou žádnou výjimkou ani děti předškolního věku.

Výzkum v této bakalářské práci byl zaměřen konkrétně na děti ve věku od 9 – 11 let. Bezpochyby je pro tyto děti velmi důležitou součástí života, ale znají také rizika, vědí jak se správně zachovat v situacích, kdy je někdo pomocí informačních technologií kontaktuje, případně je obtěžuje. Čím dříve děti začínají používat internetové prostředky komunikace, tím dříve je třeba začít vzdělávat je ohledně prevence. Po provedeném průzkumu bylo zjištěno, že jsou děti vzdělávány, samozřejmě úměrně svému věku a v této problematice se orientují. Je ale velice důležité v této činnosti nepolevovat a nadále je vzdělávat. Čím dříve děti slyší o nebezpečích a bezpečném chování na internetu, tím větší pravděpodobnost je, že se tím také v budoucnu budou řídit.

6.2 Hypotéza č. 2 – Informovanost rodičů

Na psychickém vývoji dětí se podílí rodiče, samozřejmě také společnost a škola. Nicméně rodiče do tohoto šetření byli zahrnuti právě proto, že od nich musejí vycházet prvotní kvalitní informace, které by následně měla rozvíjet škola. Jelikož dnešní trend je mít doma alespoň jeden počítač, měli by i rodiče být informováni, co je zodpovědné chování na internetu a jak předcházet nepříjemným situacím. Bez informovanosti rodičů

není ani pro školu možné, děti před těmito nebezpečími varovat. Rodiče by měli se svými dětmi o této problematice často hovořit a zajistit si tak první místo v žebříčku těch, kterým se děti se svými problémy na internetu svěří. Tato bakalářská práce by právě rodičům měla nastínit, že je vždy třeba znát podmínky serverů, na které se jejich děti přihlašují. Měli by vědět, že používání konkrétně Facebooku je dovoleno až pro děti od 13 let a to z dobrých důvodů. Také by měli vědět, že zákazem internetu nevyřeší problém, který je skrytý pod povrchem. Děti se k internetu dostanou i jinde, a proto musí znát zásady bezpečného chování.

6.3 Hypotéza č. 3 – Preventivní program základní školy

Základní škola, ze které byl vybrán vzorek dětí, má vypracován vlastní krizový plán pro rizikové situace, které mohou nastat, ty jsou uvedeny v Minimálním preventivním programu. Jsou zde uvedeny všechny rizikové situace, které se mohou ve škole stát. Škola se dále řídí pokynem MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), který byl novelizován k 1. 1. 2012. Bylo zjištěno, že děti stále častěji komunikují s cizími lidmi pomocí internetu a jsou ochotny přistoupit i na osobní setkání. V rámci osvěty se škola rozhodla děti informovat různými způsoby. Děti dostávají informační letáky o kyberšikaně viz příloha č. III. Dále škola pořádala dvě divadelní představení o kyberšikaně a nebezpečích na internetu. Každé bylo zaměřeno na jinou věkovou kategorii dětí. Vystoupení však mělo pro oba stupně ZŠ společné téma – počítače a jejich možné zneužívání. Pro menší děti byl program zaměřen spíše na seznamování se s cizími lidmi přes internet a na nebezpečí s tím spojená, větší děti kromě nebezpečného seznamování měly v programu zahrnutu i část o kyberšikaně. O této problematice jsou také poučeni jednotliví pedagogové. Z výše uvedeného vyplývá, že základní škola, ve které byl výzkum prováděn, má svůj program pro žáky zpracován a veden kvalitně. Dalo by se snad jen doporučit, aby do osvěty o internetu aktivněji zapojovala i rodiče svých žáků.

7 Seznam použitých zdrojů

1. HRAZDILA, Zdeněk. Děti a internet. [online]. [cit. 2003-07-14]. Dostupné na WWW: <<http://interval.cz/clanky/deti-a-internet/>>.
2. Bezpečně online. Internet, počítačové hry, mobilní telefony. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/pro-ucitele-a-rodice>>.
3. Nebud' obět'. O Kyberšikaně. [online]. [cit. 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.nebudobet.cz/?page=o-kybersikane>>.
4. Ebezpečí. Jak se bránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútočníkům. [online]. [cit. 2009-05-22]. Dostupné na WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/27/6/lang,czech/>>.
5. Media Awareness Network. Introduction to Cyberbullying — Avatars and Identity. [online]. [cit. 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.media-awareness.ca/english/resources/educational/lessons/elementary/cyberbullying/cyberbullying_avatars.cfm>.
6. Policie ČR. Rodiče pozor! Šikana mezidětmi je skryté nebezpečí. [online]. [cit. 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>.
7. PEŠOUTOVÁ, Iva. Děti a masmédia – Kyberšikana, kyberstalking a jiná nebezpečí internetu. [online]. [cit. 2010]. Dostupný na www: <<http://theses.cz/id/bnzyji/78960-743458871.pdf>>.
8. Safety Web. Cyberstalking and Internet Stalking. [online]. [cit. 2010] Dostupný na www: <<http://www.safetyweb.com/cyberstalking>>.
9. Ebezpečí. Typologie stalkerů. [online]. [cit. 2009]. Dostupný na www: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/113-131>>.
10. Ebezpečí. Cyberstalking – Praktické ukázky. [online]. [cit. 2008]. Dostupné na www: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/44/38/lang,czech>>.
11. BARNFIELD, Graham. Happy slaps: Fact and Fiction. [online]. [cit. 2005-04-28]. Dostupné na www: <<http://www.spiked-online.com/articles/0000000CAAD3.htm>>.

12. PALEČEK, Jiří. [online]. [cit. 2011]. Děti pod 13 let na Facebooku zatím (oficiálně) nebudou. Dostupné na www: <<http://pcworld.cz/novinky/deti-pod-13-let-na-facebooku-zatim-oficialne-nebudou-20339>>.
13. Česká televize. Na internetu přibývá případů obtěžování dětí. [online]. [cit. 2012-02-06]. Dostupné na www: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/163419-na-internetu-pribyva-pripadu-obtezovani-deti/>>.
14. Facebook. Prohlášení o právech a povinnostech. [online]. [cit. 2011]. Dostupné na www: <<http://www.facebook.com/legal/terms?ref=pf>>.
15. Federal Trade Commission. Children's Online Privacy Protection. [online]. [cit. 1998]. Dostupné na www: <<http://www.ftc.gov/ogc/coppa1.htm>>.
16. MÖRTEBÖCK, Peter. MOOSHAMMER, Helge. Happy Slapping – Urban Violence in the Age of Camera Phones. [online]. Dostupné na www: <www.monu.org>.
17. Metodický pokyn č. j. 24 246/2008-6. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. [online]. [cit. 2011-01-01]. Dostupné na www: <www.msmt.cz>.
18. GÖRZIG, Anke. Who bullies and who is bullied online? [online]. [cit. 2011]. Dostupné na www: <www.eukidsonline.net>.
19. Ebezpečí. Happy slapping. [online]. [cit. 2008-11-15]. Dostupné na www: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71>>.
20. Trestní zákoník. [online]. [cit. 2009-01-08]. Dostupný na www: <<http://www.julda.cz/wp-content/uploads/2009/12/trestni-zakon-2010.pdf>>.
21. BERÁNEK, Jan. Nová móda: Násilníci si točí své oběti mobilem. [online]. [cit. 2006-08-18]. Dostupné na www: <http://mobil.idnes.cz/nova-moda-nasilnici-si-toci-sve-obeti-mobilem-f3x-/mob_tech.aspx?c=A060815_155555_mob_tech_brz>
22. PFEFFER, Simone. Rozvíjíme emoce dětí. 1.vyd. Praha. PORTÁL, 2003. 112 s. ISBN: 978-80-7178-764-7.
23. KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. 1. vyd. Praha: PORTÁL, 2011. 336 s. ISBN 80-7367-871-5.
24. VAGNEROVÁ, Kateřina. Minimalizace šikany, praktické rady pro rodiče. 2. Vyd. Praha: PORTÁL, 2009. 147 s. ISBN 80-7367-912-5.
25. Mgr. KOPECKÝ, Kamil, Ph.D. Kybergrooming nebezpečí kyberprostoru (studie). 1. vyd. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7573-7.

26. Mgr. KOPECKÝ, Kamil, Ph.D., Mgr. KREJČÍ Veronika. Rizika virtuální komunikace. 1. vyd. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7866-0.
27. ROGERS, Vanessa. Kyberšikana, pracovní materiály pro učitele a žáky i student. 1. vyd. Praha: PORTÁL, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
28. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky – Domácí násilí, stalking, predikce násilí. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
29. Mgr. KOPECKÝ, Kamil, Ph.D. Stalking a kyberstalking – Nebezpečné pronásledování (studie). 1. Vyd. Olomoc, 2010. 14 s. ISBN 978-80-254-7737-3.
30. Televizní noviny. Chlapec zbil mladšího spolužáka, video kolovalo po internetu! [online]. [cit. 2012-02-14]. Dostupné na www: <<http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/vyrostek-z-brna-napadl-mladsiho-spoluzaka-video-kolovalo-na-internetu.html>>.
31. Základní škola a mateřská škola Mšec. Minimální preventivní program. [online]. [cit. 2011]. Dostupné na www:<<http://www.zsmsec.cz/prevence-parlament/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

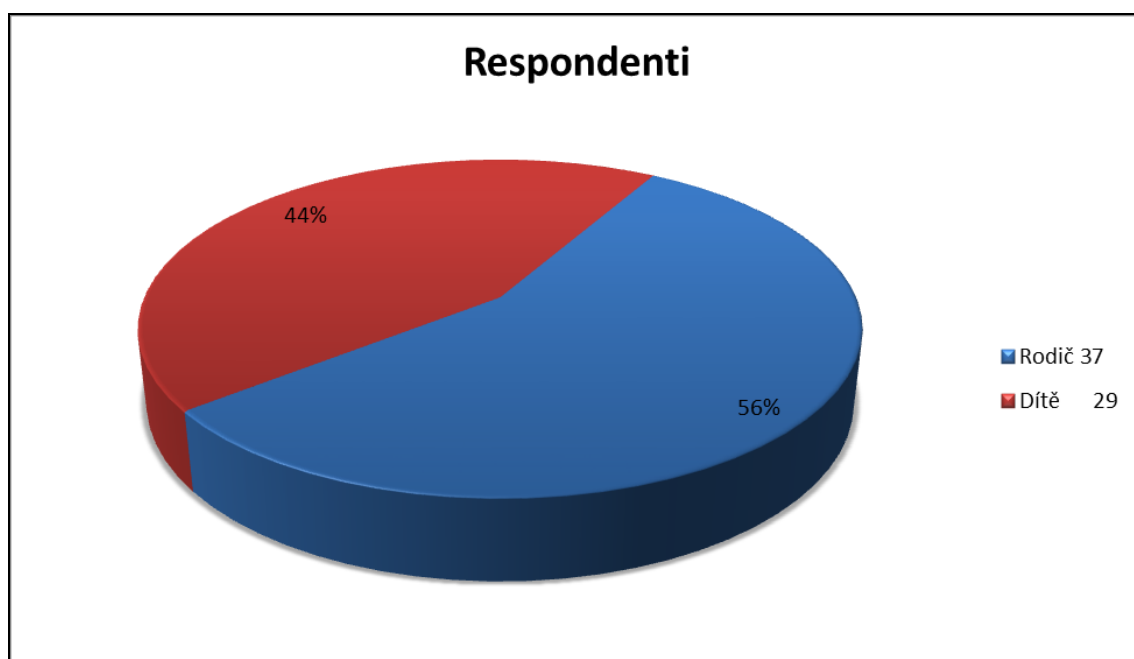
Příloha I – Dotazník určený rodičům dětí ze 3. a 4. třídy základní školy.....	II
Příloha II – Dotazník určený dětem za 3. a 4. třídy základní školy.....	XI
Příloha III – I kyberšikana bolí!.....	XXII

PŘÍLOHY

Příloha I – Dotazník určený rodičům dětí ze 3. a 4. třídy základní školy

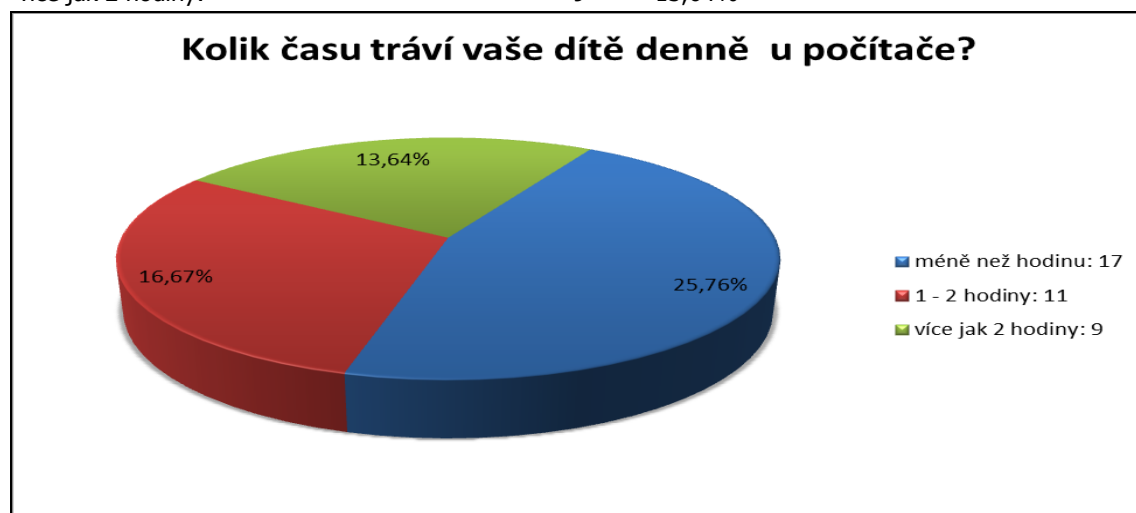
1. Rozdělení respondentů:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Rodič	37	43,94%
Dítě	29	56,06%

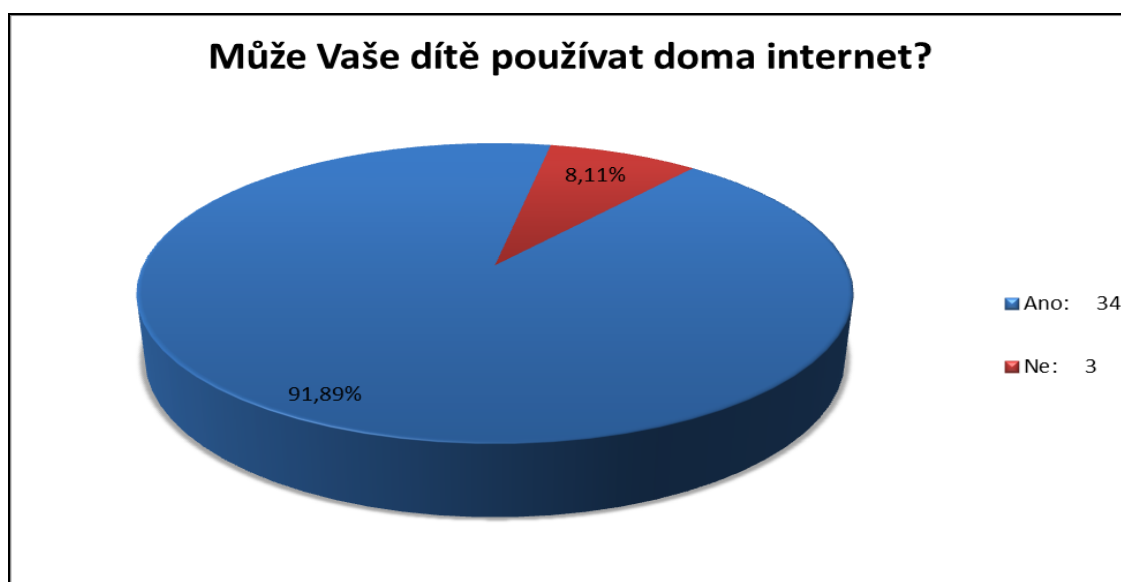
Kolik času tráví Vaše dítě denně u počítače?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
méně než hodinu:	17	25,76%
1 - 2 hodiny:	11	16,67%
více jak 2 hodiny:	9	13,64%

2. Může Vaše dítě používat doma internet?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	34	91,89%
Ne:	3	8,11%

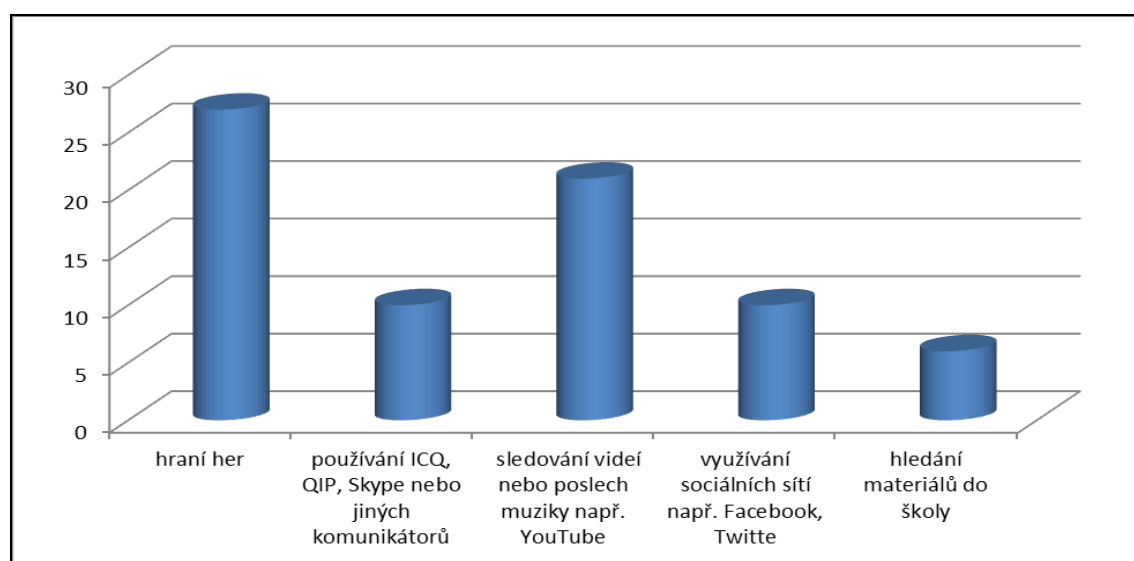
3. Má Vaše dítě připojení k internetu ve své pokoji?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	16	47,05%
Ne:	18	52,94%

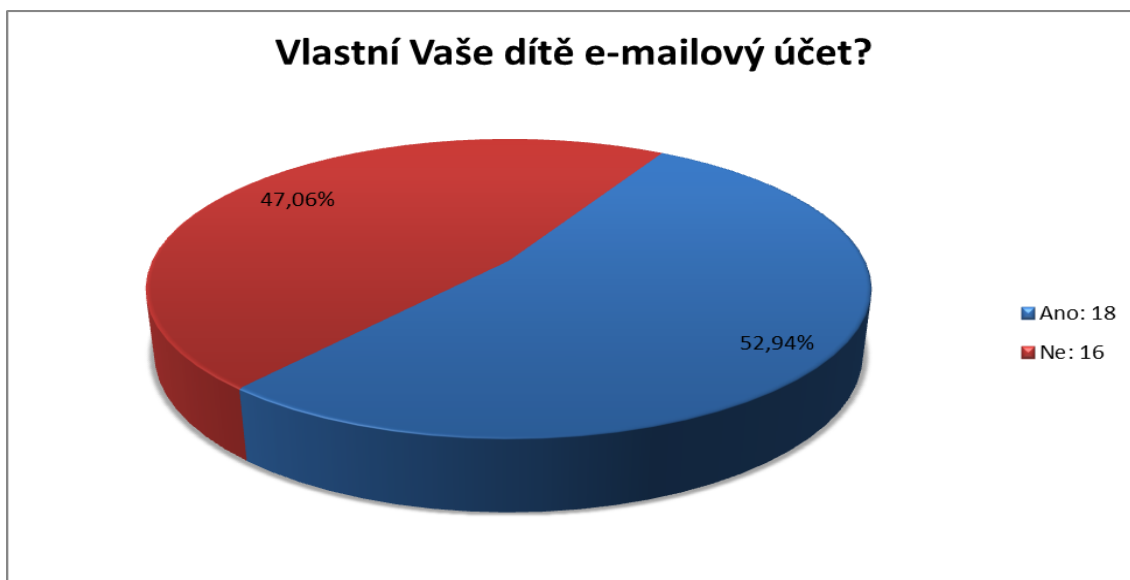
4. Víte k jaké činnosti internet využívá?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
hraní her	27	79,41%
používání ICQ, QIP, Skype nebo jiných komunikátorů	10	29,41%
sledování videí nebo poslech muziky např. YouTube	21	61,76%
využívání sociálních sítí např. Facebook, Twitte	10	29,41%
hledání materiálů do školy	6	18,42%

5. Vlastní Vaše dítě e-mailový účet?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	18	52,94%
Ne:	16	47,06%

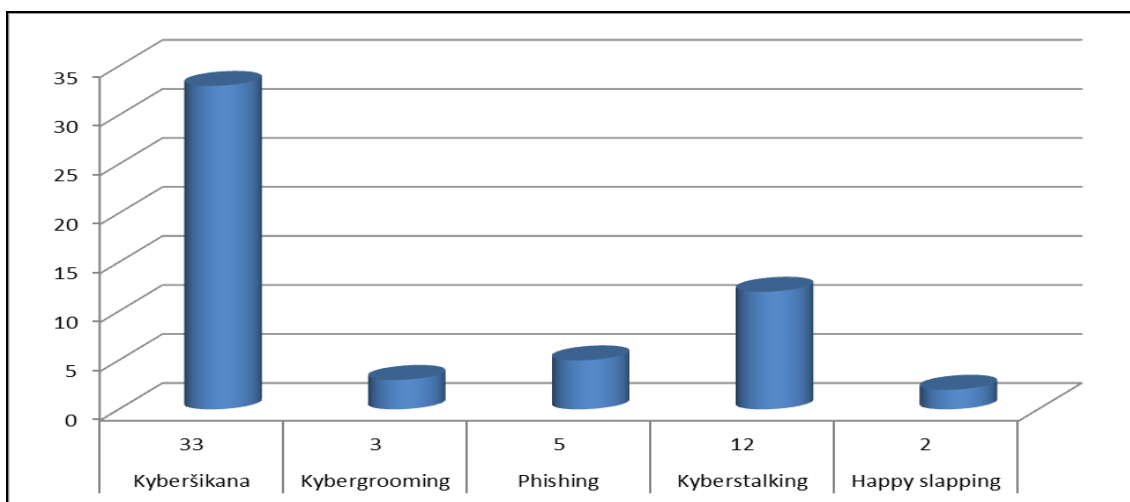
6. Máte do e-mailu svého dítěte přístup?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	13	72,22%
Ne:	5	27,78%

7. Znáte některý z uvedených pojmů?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Kyberšikana:	33	97,06%
Kybergrooming:	3	8,82%
Phishing:	5	14,71%
Kyberstalking:	12	35,29%
Happy slapping:	2	5,88%

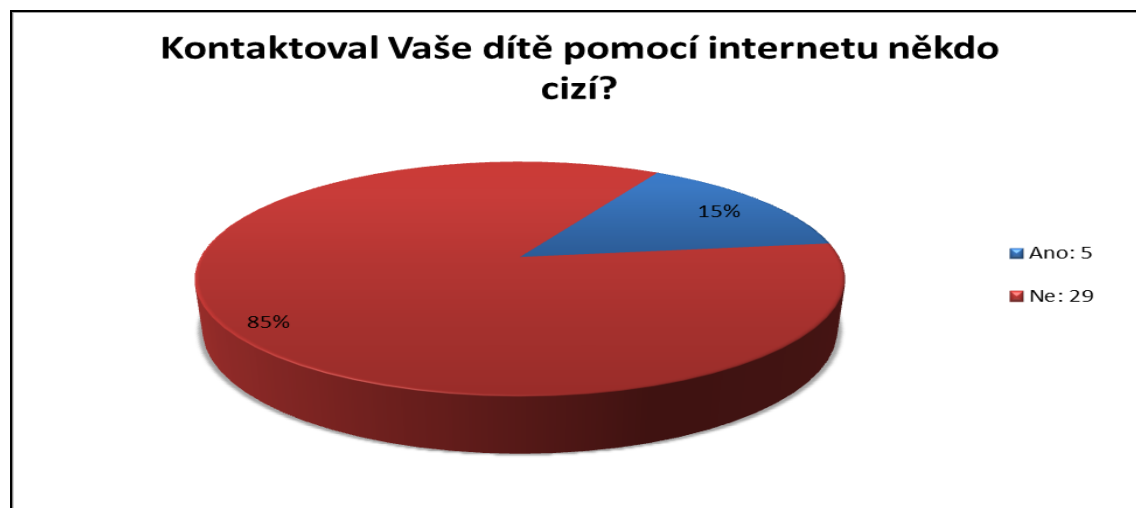
8. Myslíte si, že kyberšikana je nebezpečná?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	30	88,24%
Ne:	4	11,76%

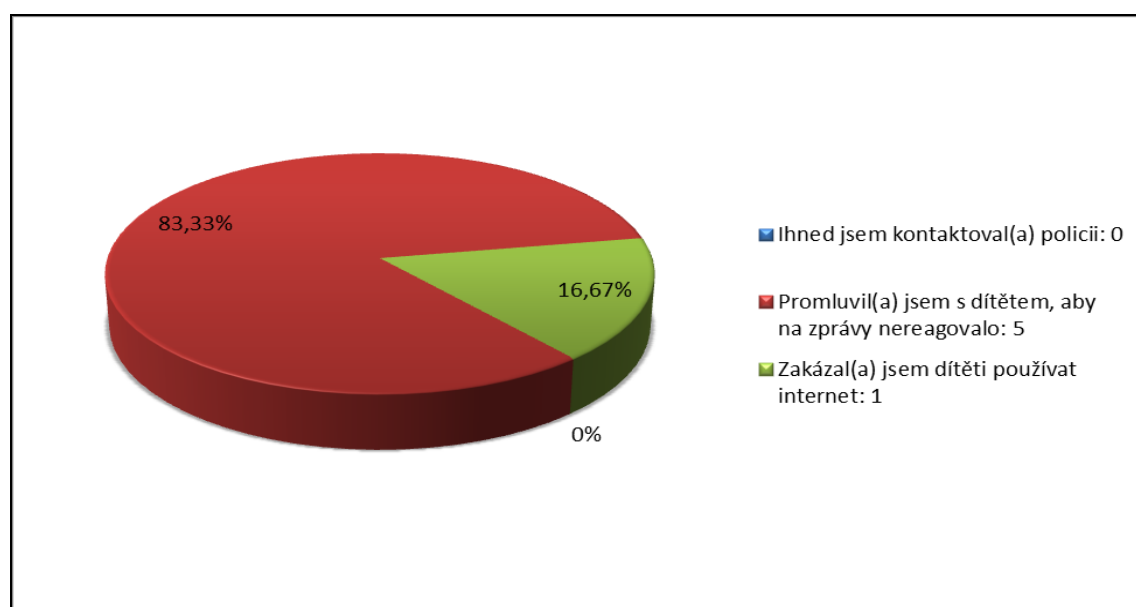
9. Kontaktoval Vaše dítě pomocí internetu někdo cizí?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	5	1,11%
Ne:	29	42,80%

10. Jak jste se zachoval(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ihned jsem kontaktoval(a) policii:	0	0,00%
Promluvil(a) jsem s dítětem, aby na zprávy nereagovalo:	5	83,33%
Zakázal(a) jsem dítěti používat internet:	1	16,67%

11. Pokud by Vaše dítě někdo cizí kontaktoval jak byste se zachoval(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ihned kontaktuji policii:	10	34,48%
Promluví si s dítětem, aby na zprávy nereagovalo:	17	58,62%
Zakážu dítěti používat počítač:	2	6,90%

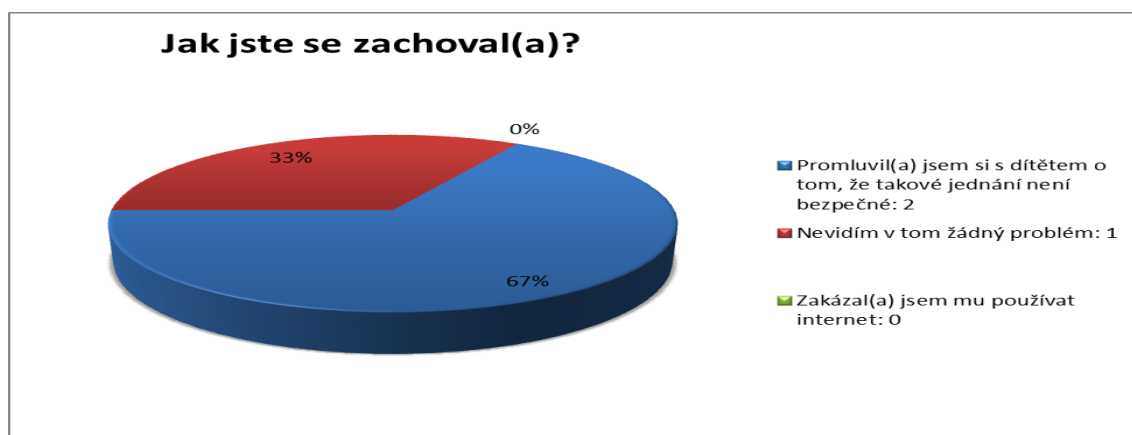
12. Poskytlo Vaše dítě někdy na internetu nějaké osobní údaje?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	3	8,82%
Ne:	31	91,18%

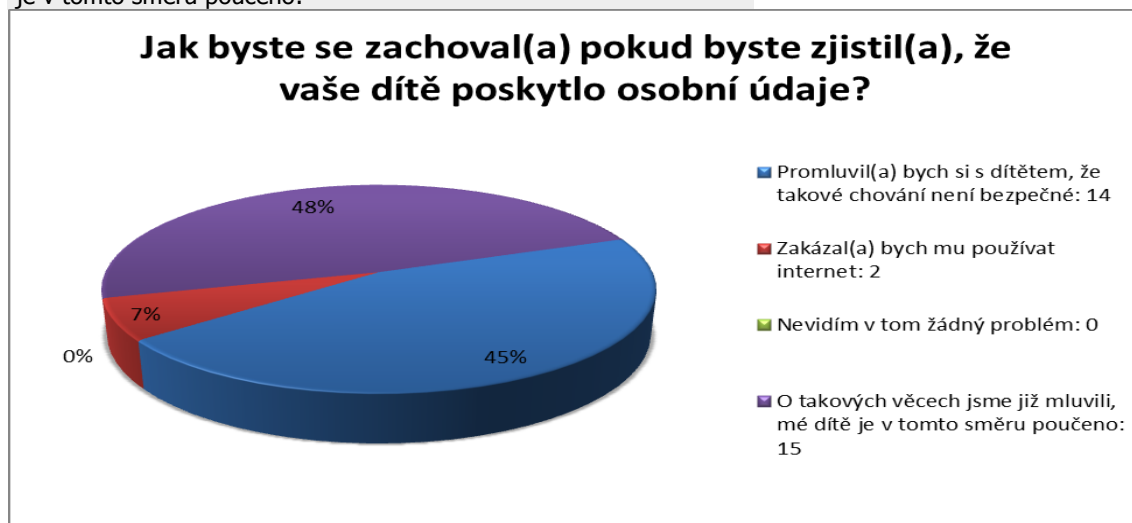
13. Jak jste se zachoval(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Promluvil(a) jsem si s dítětem o tom, že takové jednání není bezpečné:	2	66,67%
Nevidím v tom žádný problém:	1	33,33%
Zakázal(a) jsem mu používat internet:	0	0,00%

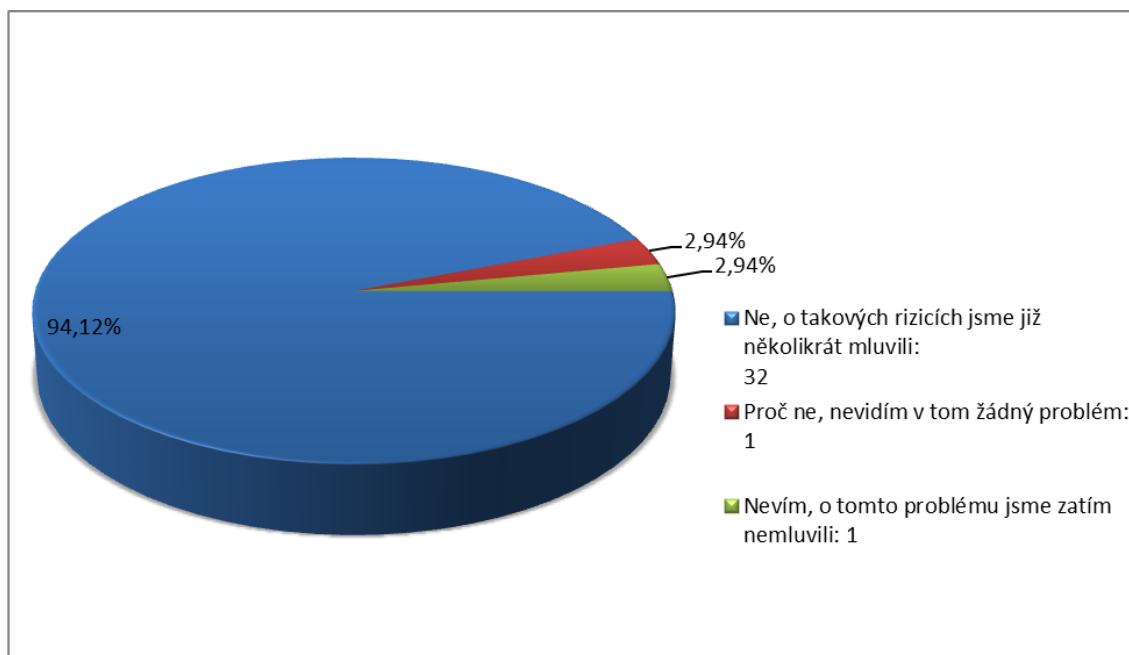
14. Jak byste se zachoval(a) pokud byste zjistil(a), že vaše dítě poskytlo osobní údaje?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Promluvil(a) bych si s dítětem, že takové chování není bezpečné:	14	45,16%
Zakázal(a) bych mu používat internet:	2	6,45%
Nevidím v tom žádný problém:	0	0,00%
O takových věcech jsme již mluvili, mé dítě je v tomto směru poučeno:	15	48,39%

15. Domníváte se, že by se Vaše dítě setkala s někým neznámým, kdo ho kontaktoval pomocí internetu?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ne, o takových rizicích jsme již několikrát mluvili:	32	94,12%
Proč ne, nevidím v tom žádný problém:	1	2,94%
Nevím, o tomto problému jsme zatím nemluvili:	1	2,94%

Příloha II – Dotazník určený dětem za 3. a 4. třídy základní školy

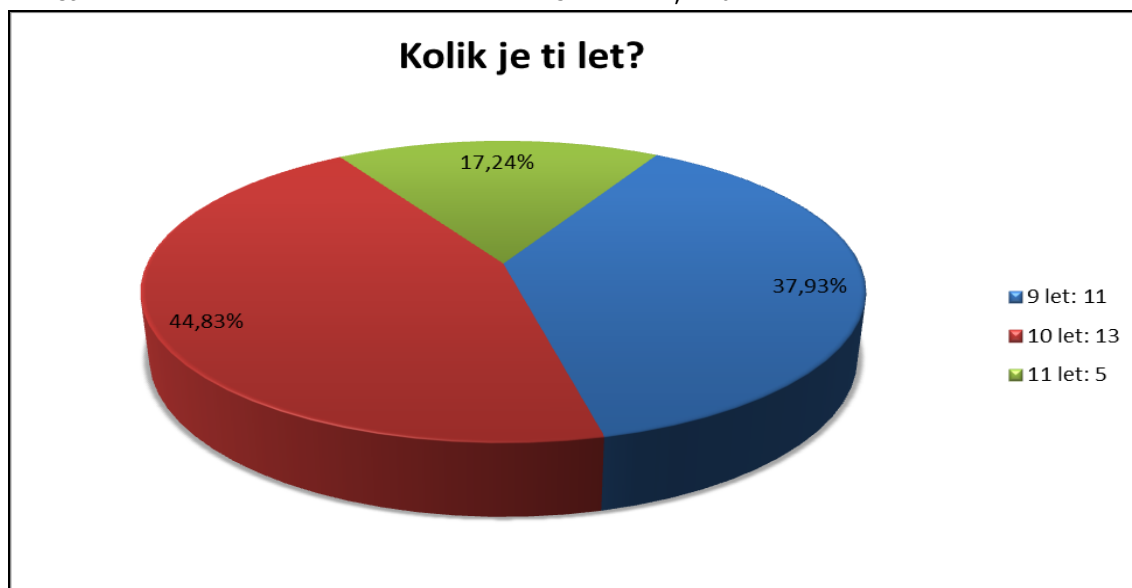
1. Jsi chlapec nebo děvče?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Chlapec:	16	53,33%
Děvče:	14	46,67%

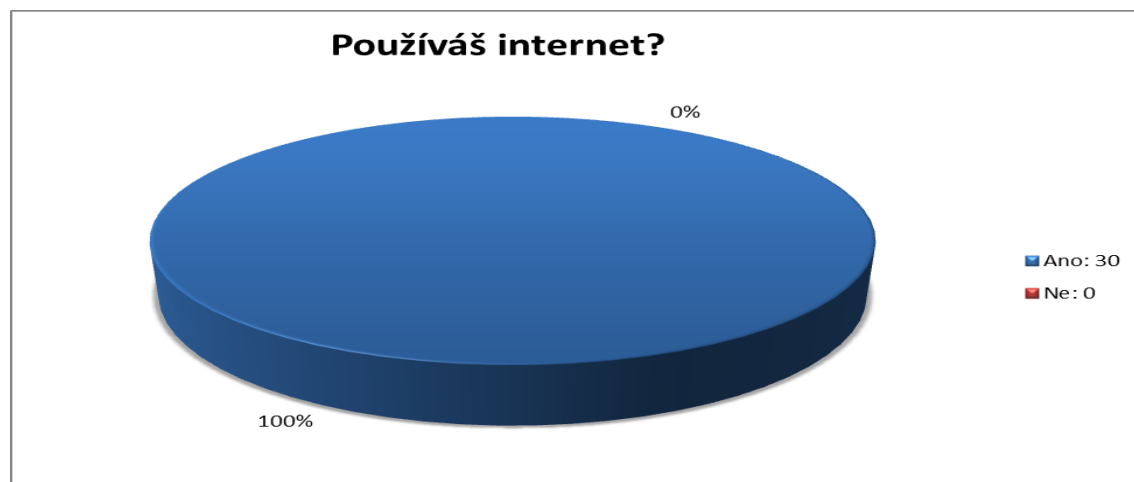
2. Kolik je ti let?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
9 let:	11	37,93%
10 let:	13	44,83%
11 let:	5	17,24%

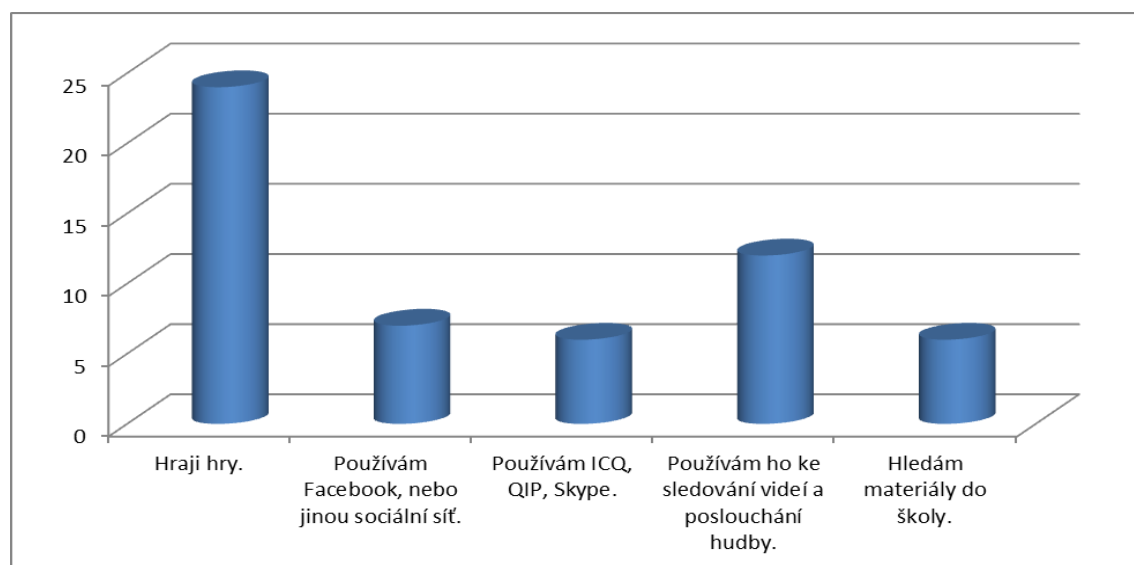
3. Používáš internet?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	30	100,00%
Ne:	0	0,00%

4. Čím na internetu trávíš nejvíce času?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Hrají hry:	24	80,00%
Používám Facebook, nebo jinou sociální síť:	7	23,33%
Používám ICQ, QIP, Skype:	6	20,00%
Používám ho ke sledování videí a poslouchání hudby:	12	40,00%
Hledám materiály do školy:	6	20,00%

5. Setkal(a) si se někdy s pojmem kyberšikana?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	6	20,00%
Ne:	24	80,00%

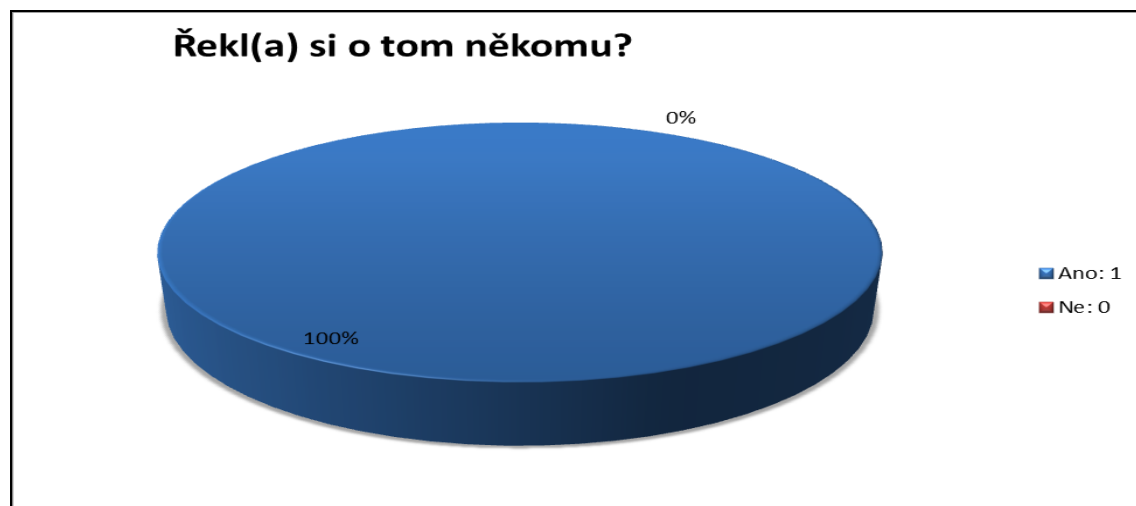
6. Byl(a) si někdy obětí kyberšikany?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	1	16,67%
Ne:	5	83,33%

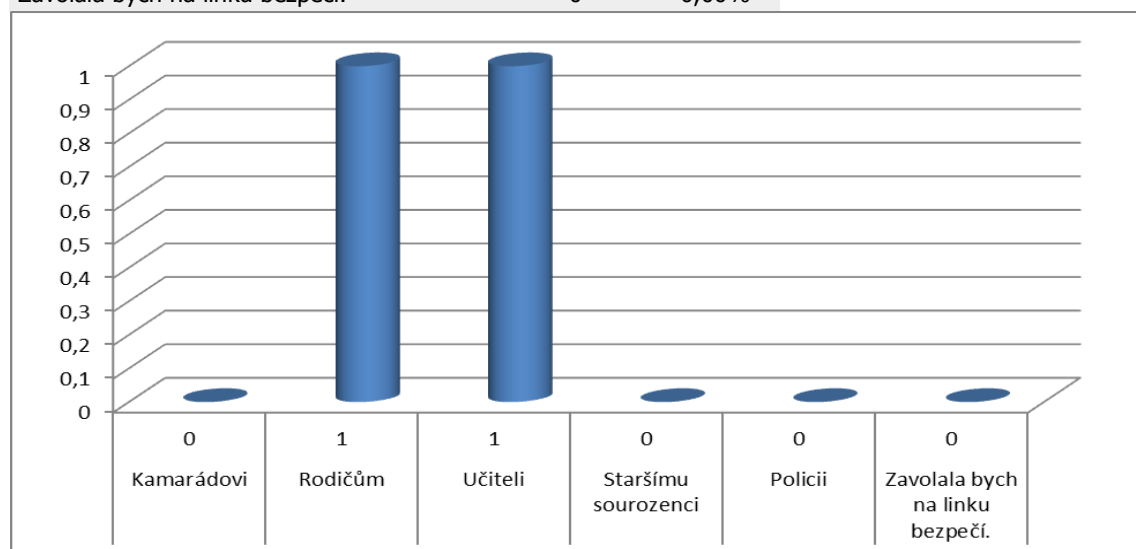
7. Řekl(a) si o tom někomu?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	1	100,00%
Ne:	0	0,00%

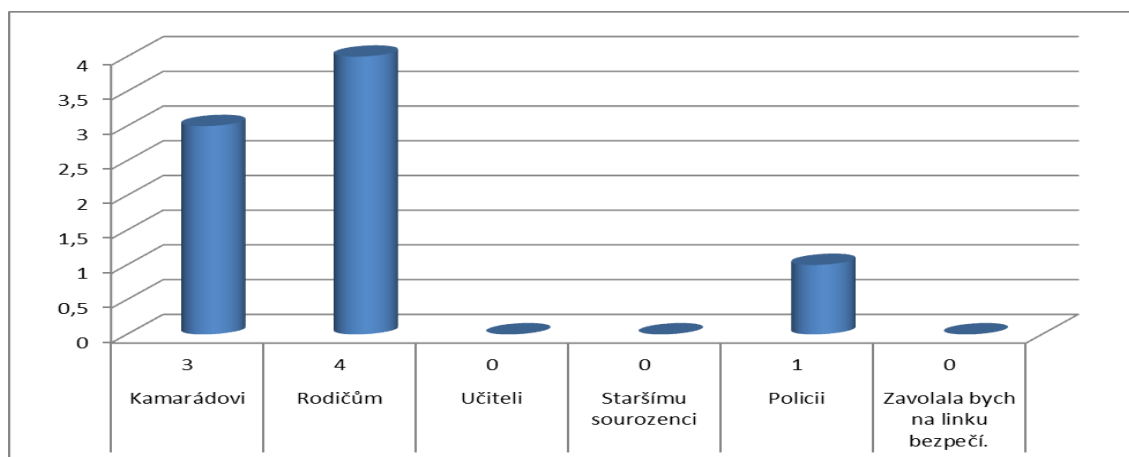
8. Komu si o tom řekl(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Kamarádovi	0	0,00%
Rodičům	1	100,00%
Učiteli	1	100,00%
Staršímu sourozenci	0	0,00%
Policii	0	0,00%
Zavolala bych na linku bezpečí.	0	0,00%

9. Pokud by si se stal(a) obětí kyberšikany, komu by si se svěřil(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Kamarádovi	3	60,00%
Rodičům	4	80,00%
Učiteli	0	0,00%
Staršímu sourozenci	0	0,00%
Policii	1	20,00%
Zavolala bych na linku bezpečí.	0	0,00%

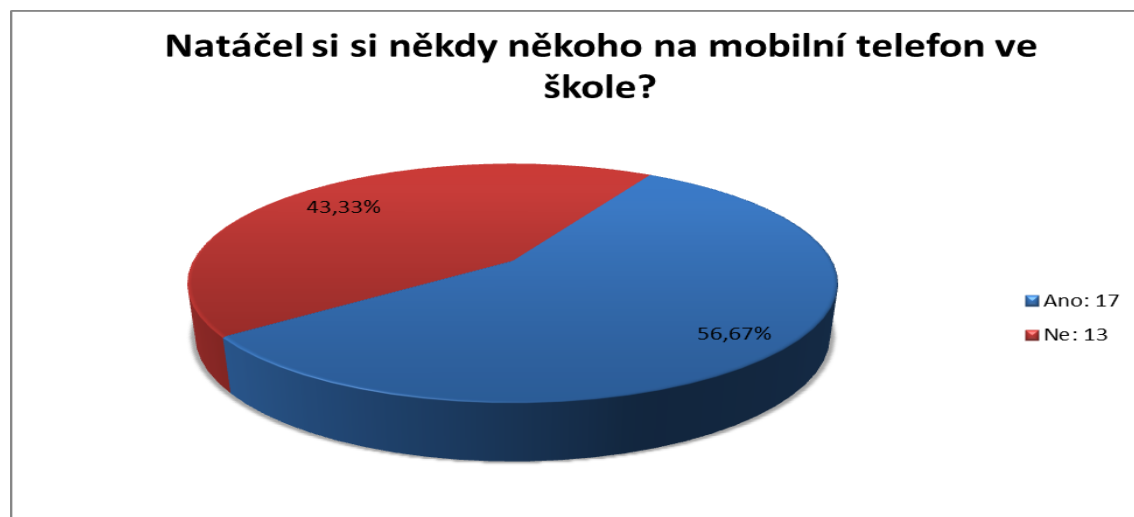
10. Myslíš si, že kyberšikana je nebezpečná?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	26	86,67%
Ne:	2	6,67%
Nevím:	2	6,67%

11. Natácel sis někdy někoho na mobilní telefon ve škole?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	17	56,67%
Ne:	13	43,33%

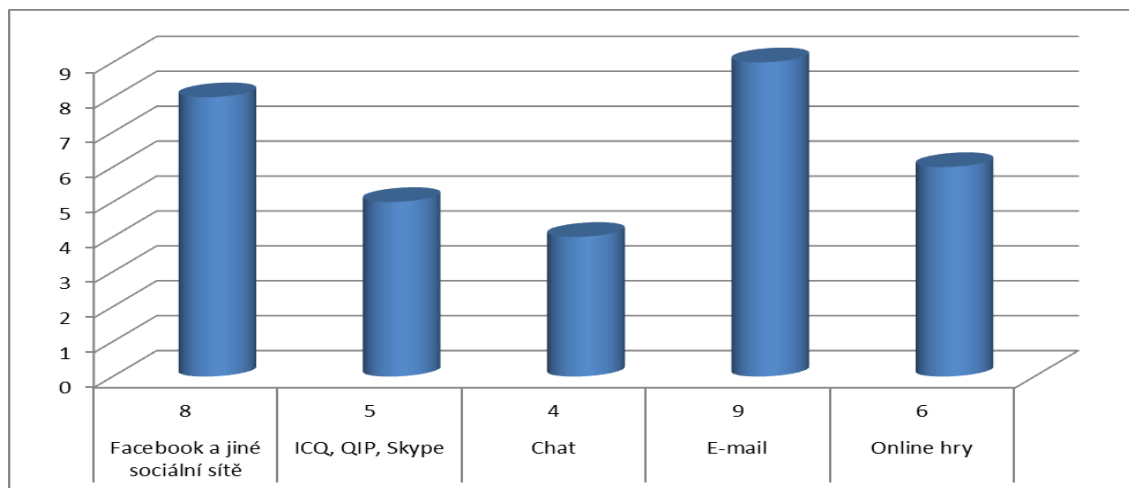
12. Povídáš si s kamarády pomocí internetu?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	15	50,00%
Ne:	15	50,00%

13. Jakým způsobem si povídáš s kamarády po internetu?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Facebook a jiné sociální sítě	8	53,33%
ICQ, QIP, Skype	5	33,33%
Chat	4	26,67%
E-mail	9	60,00%
Online hry	6	40,00%

14. Kontaktoval tě někdy na internetu někdo cizí?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	5	16,67%
Ne:	25	83,33%

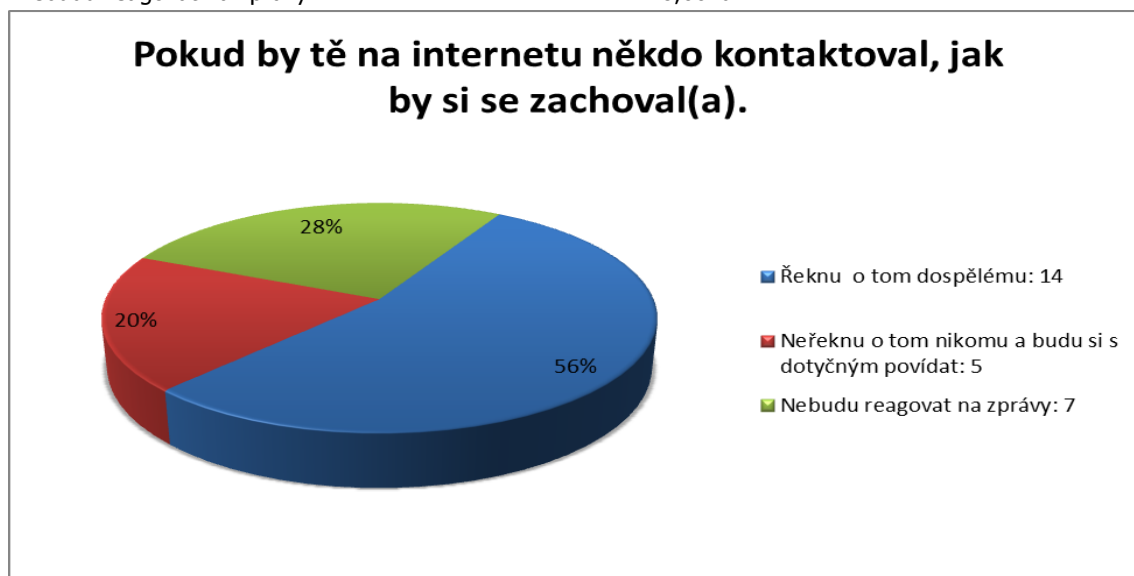
15. Jak si se zachoval(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Řekl(a) jsem o tom dospělému:	0	0,00%
Nereagoval(a) jsem na zprávy:	1	20,00%
Nikomu jsem o tom neřekl(a):	4	80,00%

16. Pokud by tě na internetu někdo kontaktoval, jak by si se zachoval(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Řeknu o tom dospělému:	14	56,00%
Neřeknu o tom nikomu a budu si s dotyčným povídat:	5	20,00%
Nebudu reagovat na zprávy:	7	28,00%

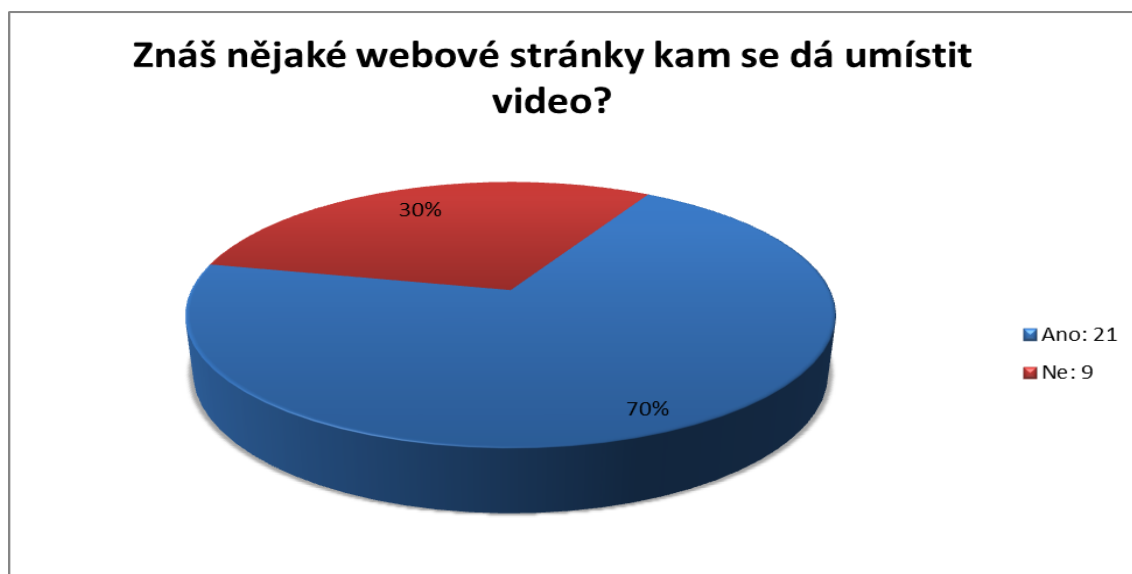
17. Sdělil(a) si někdy někomu nějaké osobní údaje? (adresu, telefon, adresu školy....)

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	2	6,67%
Ne:	28	93,33%

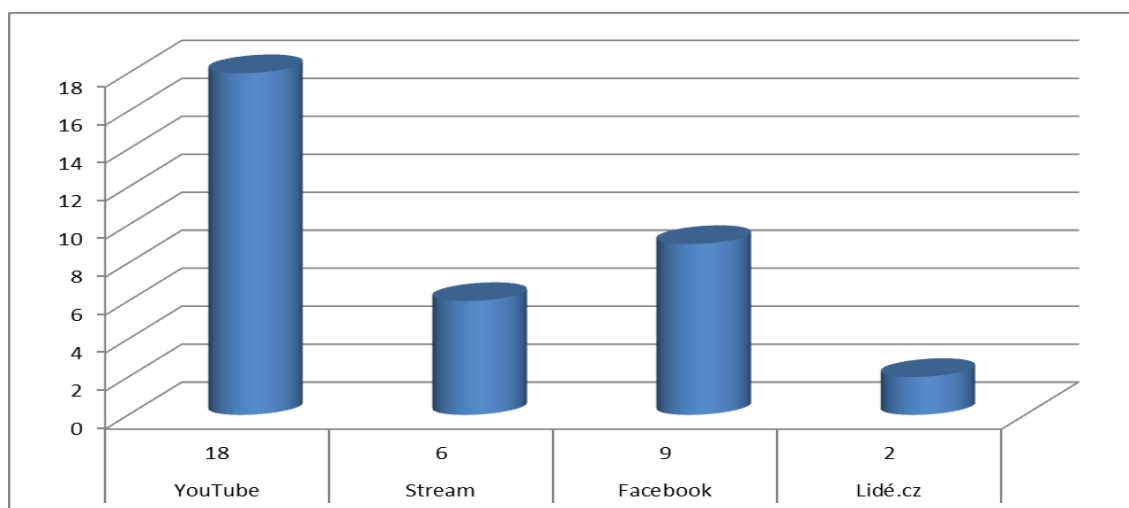
18. Znáš nějaké webové stránky kam se dá umístit video?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	21	70,00%
Ne:	9	30,00%

19. Jaké znáš webové stránky, kam se dá umístit video?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
YouTube	18	85,71%
Stream	6	28,57%
Facebook	9	42,86%
Lidé.cz	2	9,52%

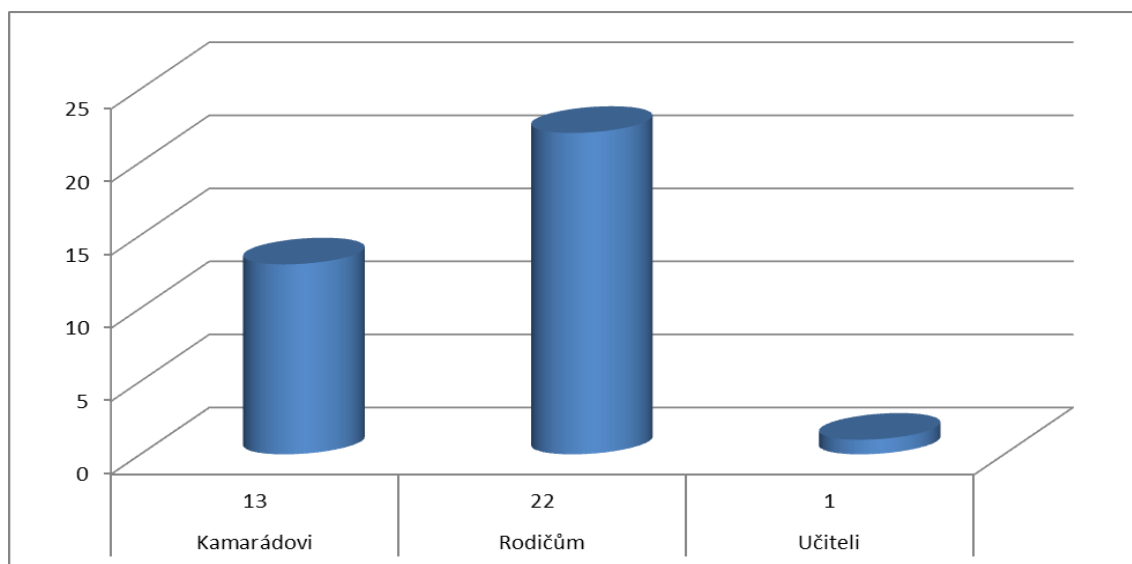
20. Pokud by tě na internetu někdo, koho neznáš, požádal o setkání, setkal(a) by si se s ním?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Ano:	3	10,00%
Ne:	27	90,00%

21. Pokud by tě na internetu někdo koho neznáš požádal o setkání, komu by si se s tím svěřil(a)?

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL
Kamarádovi	13	43,33%
Rodičům	22	73,33%
Učiteli	1	3,33%

Příloha III – I kyberšikana bolí!

PONIŽENÍ

JEŠTĚ VĚTŠÍ PONIŽENÍ

To se líbí 1 368 lidem.

I kyberšikana bolí!

Urážlivé SMS, vyvěšování zasměšňujících videí na webu, urážení na FACEBOOKU nemusí být legrace –
– říká se tomu kyberšikana.

Nenech si to pro sebe – svěř se někomu, komu věříš.

www.minimalizacesikany.cz

Nadace O₂